

DIGIT
INFORMACIONE TEHNOLOGIJE

KORISNICKO UPUTSTVO

C R L X

ELEKTRONSKA REGISTAR KASA SA
FISKALNOM MEMORIJOM

2011

S A D R Ž A J

1. UVOD	4
1.1 UPUTSTVO ZA KORIŠTENJE KRATICA:.....	4
1.2 SIGURAN RAD SA EFK I ZAŠTITA OKOLINE.....	4
1.2.1. INSTRUKCIJE ZA SIGURAN RAD.....	4
1.2.2. ZAŠTITA OKOLIŠA	5
1.2.3 SASTAV KOMPLETA	5
2. OSNOVNE FUNKCIONALNE MOGUĆNOSTI	6
3. KONSTRUKCIJA KASE	8
3.1. TIPKOVNICA	8
3.2. DISPLEJ	9
3.3. PRINTER.....	10
3.4. RADNA MEMORIJA	10
3.5. ENERGOEZAVISNA MEMORIJA.....	10
3.6. FIOKA (LADICA).....	12
3.7. INTERFEJSI/SUČELJA.....	12
4. OSNOVNE EDITORSKE FUNKCIJE	12
4.1 EDITOR KOLIČINA I CIJENA	12
4.2 EDITOR SIMBOLIČKIH NIZOVA	12
4.3. PRETRAŽIVANJE BAZE ARTIKALA.....	13
5. GLAVNI MENI RADNIH REŽIMA	13
6. REŽIM KORISNIČKOG PROGRAMIRANJA	14
6.1. ARTIKLI (PROGRAMIRANJE ARTIKALA).....	14
6.2 TISKAJ BAZU ARTIKALA	15
6.3 OBRISI ARTIKLA.....	15
6.4. UNOS POREZNIH STOPA	15
6.5 PROGRAMIRANJE ODJELJENJA/GRUPA ROBA.....	16
6.6 BAR KOD.....	17
6.7 SET – PROMJENA LOZINKE	17
6.8 KASIRI	17
6.9 ZALIHE	18
6.10 + %	18
6.11 - %	18
6.12 TISKANJE SISTEMSKIH PARAMETRA.....	18
6.13 IZBOR VAGE	18
6.14 TESTOVI.....	19
7. REŽIM REGISTRACIJE/PRODAJE	19
7.1 PRODAJA POMOĆU VODEĆEG ARTIKLA ODJELJENJA	20
7.2. PRODAJA PO ARTIKLIMA	21
7.3. PRODAJA PO ARTIKLIMA PUTEM BARKOD SKENERA	22
7.4. UNOS KOLIČINE ILI MASE SA ELEKTRONSKE VAGE.....	23
7.5 KOREKCIJA POGREŠNOG UNOSA (STORNO STAVKE)	23
7.6 STORNIRANJE CIJELOG RAČUNA U TOKU IZDAVANJA.....	24
7.7 PRODAJA PREMA PRAVNIM LICIMA	24
7.8. ISPIS MEĐUZBIRA	24
7.9 REKLAMIRANI RAČUN.....	24

7.10. ZAVRŠETAK RAČUNA I VRSTE PLAĆANJA	26
7.11. SLUŽBENI UNOS/POVLAČENJE NOVACA.....	26
8. GENERISANJE IZVJEŠĆA.....	27
8.1 X IZVJEŠĆA	27
8.2 Z IZVJEŠĆA.....	27
8.3. PRESJEK STANJA I DNEVNO IZVJEŠĆE	28
8.4 PERIODIČNO IZVJEŠĆE IZ FISKALNE MEMORIJE.....	29
8.5 X IZVJEŠĆE PO ODJELJENJIMA	30
8.6 X/Z IZVJEŠĆE PO ARTIKLIMA.....	30
8.7 IZVJEŠĆE O ZALIHAMA	31
8.8 X DNEVNO IZVJEŠĆE PO KASIRIMA.....	31
8.9 X/Z PERIODIČNO IZVJEŠĆE PO KASIRIMA	32
8.10 X DNEVNO IZVJEŠĆE ZA LADICU	32
8.11 X/Z PERIODIČNO IZVJEŠĆE ZA LADICU	33
8.12 TESTNI REŽIM IZDAVANJA RAČUNA.....	34
8.13. TISKANJE KOPIJA RAČUNA	35
8.14. TISKANJE KOPIJA IZVJEŠĆA.....	35
9. PODEŠAVANJE DATUMA I VREMENA	36
10. RAD SA GPRS MODEMOM.....	36
11. ODRŽAVANJE I ČIŠĆENJE.....	36
PRILOG 1 PORUKE O GREŠKAMA	37
PRILOG 2 : IZGLED KABLA ZA POVEZIVANJE PC RAČUNARA I KASE	41
PRILOG 3: RASPORED SIGNALA ZA LADICU NA KONEKTORU DRAWER	41

1. UVOD

Ovo Uputstvo sadrži informacije o elektronskoj fiskalnoj kasi **CRLX**. Prikazane su funkcionalne mogućnosti kase i metodi njihovog korišćenja.

Prema svojim funkcionalnim mogućnostima i organizaciji kasa odgovara zahtjevima za evidentiranje prometa pri prodaji roba i usluga, tj. obezbjeđuje potpuno evidentiranje rada objekta što je namjenjeno njegovom vlasniku kao i poreznim vlastima.

1.1 UPUTSTVO ZA KORIŠTENJE KRATICA:

Skraćenice	Puni naziv
EFK	Elektronska registar kasa sa fiskalnom memorijom
FU	Fiskalni uređaj
FM	Fiskalna memorija

1.2 SIGURAN RAD SA EFK I ZAŠTITA OKOLINE

1.2.1. INSTRUKCIJE ZA SIGURAN RAD

Da bi rad sa EFK bio pouzdan sljedeći uslovi moraju biti ispunjeni:

- Ne instalirajte kasu blizu protočne vode; ne perite je sa vodom i tečnostima!
  - Ne instalirajte kasu na nestabilne i vibrirajuće površine da biste spriječili pad uređaja!
  - Zaštitite kasu od udaraca, jakog drmanja i mehaničkih oštećenja!
  - Mjesto instalisanja kase ne smije biti izloženo direktno izvoru toplote.
  - Ne manipulirate unutar kase sa metalnim objektima i alatima kada je uređaj uključen da biste spriječili strujni šok!
  - Napajanje mora biti 100-240V/, 50 Hz iz mrežnog adaptera Aclas SP171 7V/2A, koji se nalazi u ispručenom pakovanju kase. Proizvođač neće biti odgovoran za korektan i siguran rad sa kasom u slučaju ako je iskorišten neki drugi mrežni adapter.
  - Površine oko printera i tastature moraju se redovno čistiti od prašine, dijelova papira i drugih stvari sa mekanom četkom.
  - Čišćenje uređaja se mora vršiti pri isključenom napajanju istog; ne upotrebljavajte hemijski agresivne agense
  - Uređaj smije otvoriti i popravljati samo ovlašteni serviser sa kojim ste sklopili ugovor.
  - Odspojite kasu sa mreže i pošaljite ovlaštenom serviseru u slučaju da je posuta sa nekom tečnošću, oštećena ili radi nekorektno!
  - Rad sa kasom se može nastaviti tek poslije izvršene popravke!
  - Kada je kasa isključena, garantuje se funkcionisanje sata i čuvanje podataka iz operativne memorije najmanje 3 mjeseca, što je obezbjeđeno sa litijumovom baterijom 3V 100 mAh.
  - Kao rezervno napajanje, EFK ima ugrađeno baterijsko pakovanje od - **6V/ 3.2 Ah**. Baterijsko napajanje obezbjeđuje autonomiju rada 2-6 sati, zavisno od učestanosti tiskanja i intenziteta GPRS signala. Baterija se puni pomoću mrežnog adaptera (koji je isporučen u kompletu uređaja) kada je kasa spojena na mrežu 220 volti. Proizvođač garantuje siguran i pouzdan rad kase samo ako se akumulatorska baterija mijenja sa drugom istog tipa. Ako kasa radi pod baterijskim napajanjem pali se i gasi svake sekunde indikator **AC LOSS** na displeju (mali crni trokut) a ako je programirano i audio upozorenje kratkim bipom svako par sekundi ako je napon ispod 6.1 V.
- Kasa se može poslati u ŠTEDNI MOD potrošnje pritiskom na tipku KASIR duže od 3 sekunde ili pritiskom na istu tipku par puta dok se trokutasti indikator (▲) ne postavi ispod OFF oznake a zatim pritisne GOT./ENTER tipku. Kasa se pali ponovnim pritiskom na istu tipku duže od 2 sekunde.***

1.2.2. ZAŠTITA OKOLIŠA

- Zabranjeno je bacanje neupotrebljivih kasa u kantu za otpadke - Kontaktirajte svog ovlaštenog servisera radi vraćanja neispravnih fiskalnih registar kasa i akumulatorskih baterija	

1.2.3 SASTAV KOMPLETA

Elektronska fiskalna kasa (EFK) se isporučuje korisniku kao dio kompleta:

- **CRLX** fiskalna kasa
- Mrežni adapter model **SP171** 100 – 240 Vac/ 50 Hz 7 Vdc/ 2 A
- RS232 kabl za povezivanje sa PC računarom
- Korisničko uputstvo
- Garantni list i Servisna knjižica

---

2. OSNOVNE FUNKCIONALNE MOGUĆNOSTI

Kasa ima 6 osnovnih radnih režima koji se biraju iz glavnog menija i indiciraju se položajem trokuta (▲) u gornjem dijelu displeja, a mijenjaju se tipkom <KAS>:

- REG mod - režim **Registracije/Prodaje**
- X mod - režim tiskanja **X izvješća** (bez poništavanja)
- Z mod - režim tiskanja **Z izvješća** (sa poništavanjem)
- SET mod - režim korisničkog programiranja
- S mod - režim serviserskog podešavanja i programiranja
- OFF mod - režim za prevođenje kase u štedni mod potrošnje

Kasa posjeduje:

- energonezavisnu fiskalnu memoriju za čuvanje obavljenog prometa po 5 poreskih stopa i ukupni promet za 1850 izvještaja i višekratno upisivanje svih podešavanja kase (artikli, odjeljenja, te 80 servisa, 50 reseta i 30 promjena poreskih stopa. **Kada se napuni broj bilo koje od ovih promjena kasa će se blokirati za dalju prodaju potrebno je promijeniti fiskalnu memoriju. Kasa generiše vizuelno i tiskano upozorenje kada je broj izvještaja veći od 1800 .**
- ugrađeni sat/kalendar sa litijumskom baterijom 3V CR2032 i automatskom promjenom ljetno/zimsko vrijeme;
- termalni printer APS MP205 koji tiska u redu po 24 simbola na svakoj traci (traka računa i kontrolna traka). Trake su standardne širine 28 mm
- dva 14-poziciona indikaciona displeja sa pozadinskim osvjetljenjem – za kasira i za kupca. Prvih 6 karaktera su alfanumerička a ostali su samo za prikaz brojeva.
- tipkovnica/tastatura od 36 tipki (12 numeričkih i 24 funkcionalnih);
- kasa je teška 2.6 kg
- kasa je predviđena za temperaturni opseg rada -10 do +40 °C
- kasa je predviđena za rad u opsegu vlažnosti 5 do 85 %

EFK može da radi sa:

- elektronskim vagama raznih tipova, sa protokolima ;
- barkod skenerom podešenom u režimu PS/2, koji podržava EAN8 i EAN13 i do 37 raznih formata težinskih bar kodova (koji počinju sa 2)
- PC računarom u režimu čitanja i unosa podešavanja preko RS232 interfejsa.
- 4 kasira koji dobijaju dozvolu za rad pomoću individualnih lozinki;
- programiranim cijenama u diapazonima **0...999999,99** (rad sa decimalskim brojevima sa tačnošću 2 znaka posle decimale)

EFK može da evidentira prodaje po:

- 3000 artikala sa programiranom cijenom
- 8 artikalskih grupa/odjeljenja sa programiranim nazivima i cijenom za brzu prodaju;
- 5 poreskih stopa (A,E,J,K,M) sa raspodjelom prometa u njima;

EFK omogućava:

- evidentiranje suma do ukupno **9** (9,999,999.99) cifara u racunu a do **11** cifara u isječcima i dnevnim i ostalim izvješćima .
- unošenje (tastaturom ili sa elektronske vage) količina u opsegu od **0,001...99999,999**;
- četiri vrsta plaćanja : GOTOVINA,ČEK,KARTICA i VIRMAN.

EFK može da tiska:

- račun i kontrolni zapis na traku računa i kontrolnu traku respektivno
- kopije računa, presjeka stanja, dnevnih i periodičnih izvješća iz elektronskog žurnala

EFK može da vrši storniranje artikala sve dok račun ne bude završen.
EFK može da registruje reklamacije (storno račune) i da vodi evidenciju o prodaji artikala (lager/zalihe)
EFK može da registruje prodaju za fizička i pravna lica,

EFK može da sastavlja sledeća izvješća:

- dnevno izvješće (finansijsko) sa i bez poništavanja- Z i X raport;
- periodična izvješća iz fiskalne memorije;
- izvješća o stanju blagajne (po "ladici")
- izvješća po artiklima, promet i lager;
- izvješća po kasirima.
- izvješća po odjeljenjima

U EFK se može naknadno programirati:

- tekst hedera (5 redova) i futer (2 reda) u gornjem ili donjem dijelu isječka

EFK posjeduje elektronski žurnal u koji se bilježe sve elektronske kopije računa, kopija računa, izvješća, kopije izvješća i ne fiskalni dokumenti, kapaciteta 2 Gbajta. Tačnije rečeno elektronski žurnal je elektronska kopija službene trake. On se koristi i za vraćanje podataka usled havarijskog brisanja memorije (reseta).

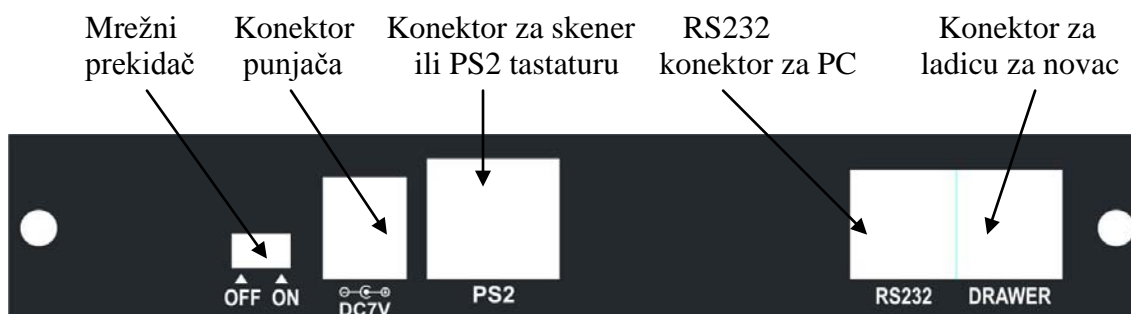
EFK fiskalni modul je zaliven a memorija zalemljena za pločicu fiskalnog modula. Fiskalna memorija je zaštićena od vanjskog pristupa putem mikrokontrolera sa posebnim protokolom, ugrađenog u fiskalni modul.

PUŠTANJE U RAD

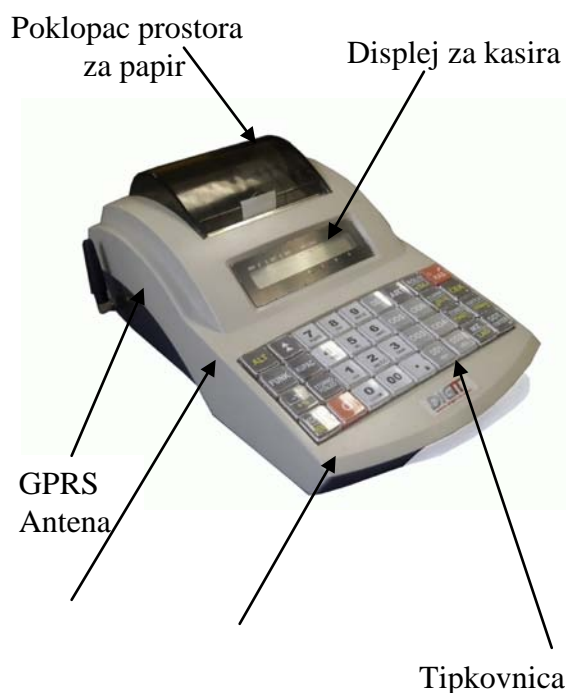
Prekidač koji se nalazi sa zadnje desne strane postavite u položaj **OFF**. Uzmite mrežni adapter 220V/7V-2A iz kompleta uređaja i odgovarajući klinker konektor (izgleda kao cjevčica) stavite u za to predviđeno mjesto, u muški konektor sa natpisom **DC7 V**, koji se nalazi sa zadnje strane odmah do prekidača (slika ispod). Zavrnite antenu GPRS terminala za na to predviđeno mjesto sa lijeve bočne strane kase. Stavite mrežni adapter u mrežu 220 V i uključite uređaj prebacivanjem prekidača u položaj **ON**. Kasa "bipne" i kratko vrijeme prikazuje natpis **Testiranje.....i za to vrijeme vrši samotestiranje operativne, fiskalne i programske memorije i ako nisu ispravne blokira se dalji rad**, a zatim ulazi u meni **Prodaje/Registracije**.

Napomena: *Kasa se može isključiti (poslati u rad sa minimalnom potrošnjom) zadržavanjem pritisnute tipke <KAS> oko 4 sekunde. Za uključenje potrebno je isti taster zadržati pritisnut oko 2 sekunde.*

Kasa ima 2 nivoa zaštite od prekomjernog pražnjenja i uništavanja baterije. Prvi nivo je za napon baterije između 5.9-6.1V. Kasa se svako para sekundi oglašava sa kratkim "biip" signalom a na displeju se pojavljuje i dodatni natpis **NISKA BATER.** koji indicira da treba prestati sa daljim radom i kasu priključiti na punjač/adapter. Kada napon padne ispod 5.9V, kasa se blokira za daljnji rad.

3. KONSTRUKCIJA KASE

3.1. TIPKOVNICA

Tipkovnica sadrži 36 tipki (12 numeričkih i 24 funkcijskih) sa sledećim oznakama i rasporedom :

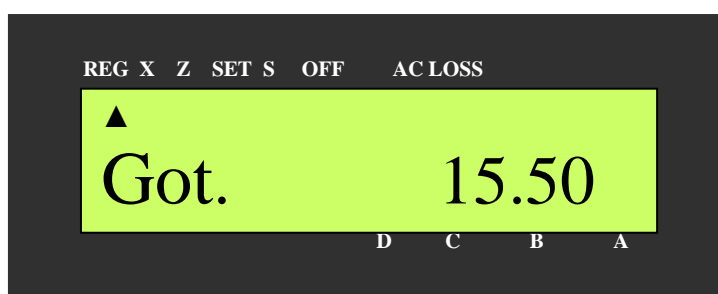
- numerični tasteri/tipke <0>...<9> koriste se za unos brojeva
- tipka <00> sa duplom nulom unosi dve nule u cijenu;
- tipka sa <·> koristi se za unos decimalne točke. Posle pritiskanje decimalne točke ne može se unijeti više više od 3 cifre. Takođe se sa <ALT><·> zaključava tipkovnica. Ista se može otključati unosom lozinke kasira i pritiskom na <ENTER> tipku
- tipka <C> obično se koristi za odustajanje ili brisanje teksta;
- tipka <ALT> se koristi za alternativne funkcije tipke ili izbor velika/mala slova. Prvo se stisne tipku <ALT> pa onda neku drugu tipku npr. <CIJENA/SLU> ,nikad isovremeno. To znači da je izabrana funkcija tipke SLU. U daljem tekstu to će biti označavano kao <ALT> <X-tipka>;
- tipke <ODx> koriste se za brzu prodaju preko odjeljenja/grupa roba;
- tipka <ODJ> se koristi za izbor odjeljenja ili kalkulator

- tipka <KOL>, <CIJENA> i <ART> služe za potvrdu da je prethodno unešeni podatak količina, cijena ili šifra artikla. Na tipki <KOL> je nacrtan i *sat*. To znači da u modu registracije, kada je na displeju ispisan broj 0, ako pritisnete tu tipku na displeju će biti prikazan tekući datum i vrijeme.
- <MZ/LAD> prikazuje međusumu računa /otvara ladicu
- <GOT./ENTER> plaćanje gotovinom/potvrda urađene promjene, ulaska u meni, plaćeni iznos računa ili se zaključuje račun. *Ovo su faktički dva imena za istu tipku;*
- tipka <SLU> , alternativna funkcija od <CIJENA>, služi za potvrdu da je prethodni podatak službeni unos/ulaz novca (cash-in ili paid-in), najčešće sitnina za vraćanje kusura. Takođe služi kao kontrola pomjerenja naprijed kroz podmenije;
- tipka <SLI< , alternativna funkcija od <KOL>, služi za potvrdu da je prethodno unešeni podatak službeni iznos/izlaz novca (cash-out ili paid-out). Takođe služi kao kontrola pomjerenja unazad kroz podmenije glavnog menija;
- tipka <KAS> za izbor moda rada, logovanje kasira te paljenje i gašenje kase u štednom režimu rada
- tipka <ČEK> za potvrdu da je prethodno unešeni podatak iznos plaćen u čeku
- tipka <KARTICA/VIRMAN> za potvrdu da je prethodno unešeni podatak iznos uplate sa kreditne kartice ili iznos plaćen virmanom (<ALT> <VIRMAN>)
- tipka <STORNO/PONIŠTI> služi za poništavanje cijelog računa, tj. izdavanje računa čiji je iznos plaćanja nula (0) ili poništavanje tačno određene stavke računa (STORNO). Takođe služi za poništavanje poslednjeg unijetog karaktera sa tipkovnice (strelica ulijevo).
- tipka <▲> služi za pomjerenje papira prilikom uvlačenja/izvlačenja i za prekid tiskanja
- tipka <FUNK> služi za izbor dodatnih funkcija , kao što su unos podataka o kupcu u sledećem računu koji će biti izdat ili pretraživanje i provjera cijene nekog artikla
- tipka <KUPAC> služi za unos podataka o kupcu u sledećem ili tekućem računu. Po pritisku na njega na displeju se pojavljuje tekst IBK. Potrebno je unijeti *JIB* kupca a poslije pritiska na taster <ENTER> , naziv i adresu kupca.
- tipka <-%/+> služi za potvrdu da je prethodno unešeni podatak iznos rabata u procentima ili iznos uvećanja cijene u procentima
- tipka <KOPIJA/REKLM> služi za izbor tiskanja kopija računa ili izvješća iz elektronskog žurnala ili generisanje reklamacionog (storno) računa.

2.2. DISPLEJ

EFK ima dva jednodredna LCD displeja sa 14 pozicija, za potrošača i kasira. Prvih 6 karaktera su alfanumerički i služe za prikaz brojeva i latiničnih slova a narednih 8 su sedamsegmentni i služe samo za prikaz brojeva. Svi natpisi duži od 6 karaktera se "skroluju", tj. prikazuje se prvih 6 karaktera a onda taj natpis putuje sa desna u lijevo dodavajući ostatak teksta a gubeći prvi dio. Ako se u radu utvrdi neispravnost displeja , korisnik mora odmah prekinuti rad i pozvati ovlašteni servis. Na displeju se prate sve radnje kod prodaje artikala, storniranja stavki, storniranja računa (reklamacija) itd. Displej ima ispis veličine 7 x 4mm. Na crnoj maski, koja sa nalazi oko displeja, sa donje strane nalaze se velika slova A,B,C,D. U zavisnosti koji je kasir (1,2,3 ili 4) logovan ,kod odgovarajućeg slova - na displeju, će se pojaviti obrnuti trokutasti (▼) znak.

3.3. PRINTER

EFK radi sa termalnim printerom APS MP-205. Potrebno je koristiti:

- dva kotura termoosetljivog papira sa prečnikom najviše **50 mm** i širine **27.5 + - 0.5 mm**
- debljina papira mora da iznosi 0,06-0,09mm, specifična težina – 52,3 do 54 g / m²
- 24 karaktera u redu veličine 2 x 1 mm
- brzina tiskanja tiskarskog mehanizma je 70-80 mm/sek

RAD SA PRINTEROM

Prije početka rada kasir mora da provjeri prisustvo papira. Oba papirna kotura stavljaju se jedan uz drugi u kućište namjenjeno za tu svrhu – lijevo onaj za račune a desno za kontrolnu traku. Obe trake se stavljaju jedna za drugom pri čemu početni kraj se uvodi u otvor ispod valjka printera i nekoliko puta se pritisne tipka <▲>. *Trake povucite do kraja ulijevo,tj. udesno u zavisnosti o kojoj je riječ, da bi tiskani tekst bio korektno poravnat. Prije stavljanja traka uklonite kotur za namotavanje službene trake*. Desna traka se zatim stavlja u kotur za namotavanje a lijeva se izvodi preko nazupčenog rezača/noža. Ako nema jedne ili obe trake, na displeju se pojavljuje poruka o grešci 62-64. Pritisnite tipku <ENTER> da bi ste vidjeli poruku, koji papir nedostaje ili jednostavno otvorite poklopac i pogledajte. Proces zamjene papirnih traka dat je na slikama ispod. Ako se u radu utvrdi neispravnost printera, korisnik mora odmah prekinuti rad i pozvati ovlaštenu servis.

3.4. RADNA MEMORIJA

Blok radne memorije obezbjeđuje čuvanje informacije više od 5 godina poslije isključenja napajanja. On se napaja pomoću ugrađene litijumske baterije od 3V. Posle svakog uključivanja vrši se provjera memorije obradom različitih blokova, izračunavanjem kontrolnih suma i njihovim poređenjem sa analognim sumama upisanim pre isključenja uređaja. Ako se pronađe neslaganje ili kod havarijskog nuliranja (reset), na displeju i printeru prikazuje se i tiska poruka o grešci. Ako kasa ne može sama da popravi podatke, prekida se dalji rad i potrebno je pozvati ovlaštenog serviser. Podaci o prometu se poslije reseta (koji može izvršiti samo ovlaštenu servisera) automatski vraćaju iz elektronskog žurnala.

3.5. ENERGOEZAVISNA MEMORIJA

EFK posjeduje poseban blok energonezavisne memorije. Ona se dijeli na 3 osnovna dijela:

- fiskalna memorija – **sa više od 2000 zapisa** (1850 dnevnih izvještaja, reseti, servisi..)
- baferna (FLASH) memorija za upisivanje podešavanja i baze artikala, odjeljenja, kasira, zaglavlja i podnožja fiskalnih dokumenata...;
- elektronski žurnal – sa 1 Gbajt memorijskog prostora, za elektronsku kopiju službene trake.

FISKALNA MEMORIJA

Podaci unijeti u fiskalnu memoriju ne mogu se mijenjati. Upisi u njoj vrše se porcijalno za vrijeme svakog:

- dnevnog izvješća
- promjene poreskih stopa.
- servisnih intervencija i reseta
- fiskalizacije (jednokratno)-IBFM, te JIB i PDV broj vlasnika kase (PIB broj)

Fiskalna memorija čuva promet i poreze po 5 poreskih stopa, iznose storniranog evidentiranog i reklamiranog prometa, brojeve prvog i posljednjeg fiskalnog i reklamiranog fiskalnog računa za svako dnevno izvješće, kao i evidenciju broja prodatih i reklamiranih artikala. Posle uvođenja u eksploataciju kase svi računi, dnevna izvješća, presjeci stanja i periodična izvješća iz fiskalne memorije sadrže oznaku fiskalnog loga FBiH, identifikacioni broj fiskalne memorije (IBFM), naziv, adresu, poreski broj (JIB) i PDV broj vlasnika kase.

PAŽNJA: Podaci upisani u fiskalnu memoriju su zaštićeni zalivanjem modula i dodatnim sklopom i ne mogu se mijenjati bez njenog potpunog uništenja! Takođe svaki zapis u fiskalnu memoriju je dodatno zaštićen digitalnim potpisom. Trajanje čuvanja podataka u fiskalnoj memoriji je veće od 10 godina. Po uključanju kasa testira FM i ako je neispravna odbiće da izdaje račune i generiše izvješća. FM se može očitati pomoću programa PVePlomp.exe i za to čitanje kasa ne mora biti ni u kakvom posebnom modu rada.

BAFERNA (OPERATIVNA) MEMORIJA

Ona je namijenjena za upisivanje, čuvanje i uspostavljanje kad je to potrebno, svih programiranih parametara u kasi i čini dio operativne memorije:

- zaglavlja za nazivom vlasnika i podnožja sa reklamnim porukama;
- podešavanja uređaja;
- podataka o kasirima.
- službeni unos/povlačenje novca (za potrebe povrata kusura)
- podataka o grupama roba/odjeljenjima;
- podataka o ukupno 3000 artikala;
- podataka za konekciju preko GPRS modula

Podaci u RAM dijelu se čuvaju duže od 5 godina po isključenju mrežnog napona a u fleš memoriji duže od 10 godina.

ELEKTRONSKI ŽURNAL

Elektronski žurnal (EŽ) čuva podatke o svim prodajama i tiskanim dokumentima na dan. Pri havarijskom resetu, u njemu sačuvane informacije se koristi da se uspostave svi podaci potrebni za uspješan završetak dana, tiskanje i upis dnevnog izvješća u FM.

EŽ se može čitati komandama sa personalnog računara putem programa PVePlomp.exe. Za očitavanje FM-a ili EŽ-a kasa ne mora biti postavljena ni u kakav specijalan mod rada. Očitavanje EŽ-a prije zamjene, reset kase i povrat podataka iz žurnala može da vrši samo za to ovlaštenu servisera. Žurnal je veličine 2 Gbajta i trebao bi biti dovoljan za smještaj svih podataka u trajanju jednog fiskalnog modula (približno 1850 dana/dnevnih izvješćaja).

Podaci u EŽ-u su zaštićeni od neovlaštene promjene tako što su kriptovani. Takođe svi fiskalni dokumenti su zaštićeni digitalnim potpisom putem MD5 algoritma.

Po svakom uključanju kasa vrši testiranje svih bitnih blokova pa i modula EŽ-a. Ako se pokaže da je modul neispravan, kasa će prijaviti grešku i odbiti da vrši prodaju ili generiše izvješćaje. Trajanje pamćenja podataka u memoriji EŽ-a veća je od 10 godina.

Kada ostane manje od 300 linija u EŽ-u kasa će biti blokirana za prodaju. Mogu se praviti samo Dnevna i Periodična izvješća dok se memorija ne popuni. Kada je preostalo manje od 1000 linija teksta u EŽ-u, poslije svakog tiskanog računa ili izvješća kasa će prijaviti da je memorija EŽ-a skoro puna (greška 140). Pritisnite tipku <C> za nastavak rada i brisanje greške.

3.6. FIOKA (LADICA)

EFK upravlja fiokom(ladicom) za novac. Ona se otvara pritiskom na tipke <ALT> <MZ/LAD>

3.7. INTERFEJSI/SUČELJA

EFK ima 1 serijsko asinhrono sučelje tipa RS232 koje je instalirano na jednom TS6P4C (RJ11) konektoru sa zadnje strane kase. Ono se koriste za priključivanje personalnog računara ili elektronske vage (RS232 natpis). Prisutstvo vage se mora prijaviti u meniju *SET /Izbor vage*. Drugo sučelje je serijsko sinhrono na PS2 priključku. Na priključku PS2 je moguće osim bar kod skenera priključiti i PS2 tastaturu. Drugi TS6P4C (RJ11) se koristi za priključak ladice/fioke za novac(DRAWER). Napajanje ladice je + 24 V jednosmjerno.

Napomena:

Ne vršite priključenje PS2 tastature ili ladice za novac bez konsultacije sa vašim serviserom.

4. OSNOVNE EDITORSKE FUNKCIJE

4.1 EDITOR KOLIČINA I CIJENA

Pružna mogućnost za upis broja sa najviše 5 cifara prije i 3 cifre poslije decimalne tačke za količinu a 7 cijelih prije i 1 cifru iza ili 6 cifara prije i dvije iza decimalne tačke za unos cijene artikla. U tu svrhu se mogu koristiti tipke <0>,< 9>,< 00> i <.>. Uneseni broj se pojavljuje zdesna ulijevo na displeju. Editor se koristi u režimu **Prodaja/REG** i djelimično u režimu **Programiranje/SET** (porezne stope,količine i cijene artikala).

4.2 EDITOR SIMBOLIČKIH NIZOVA

Editor simboličnih nizova se koristi za unos simbolskih nizova (nazivi, imena kasira, poruke itd.) Koriste se sledeće funkcijske tipke:

- tipkom <ALT> se mogu izabrati velika ili mala slova
- tipkom <←> (<STORNO/PONIŠTI>) briše 1 simbol lijevo ispred kursora.
- tipkama <0>...<9> upisuju se neki od znakova nacrtanih na njima. Svaka od ovih tipki ima ispisano jedan broj i 3-5 slova ili posebnih znakova na njenom donjem dijelu. Posle prvog pritiskivanja pojavljuje se prvo slovo, posle ponovnog pritiskivanja – drugo, treće itd. pa onda broj i sekvenca se narednim pritiskanjima ponavlja . Ako se taster ne pritiska tokom više od 1 sekunde, smatra se da je izbor karaktera na toj tipki završen. Ako ste pogriješili u unosu nekog karaktera, pritisnite tipku <STORNO/PON> više puta dok ne obrišete sve znakove prije željenog a zatim i njega. Na kraju displeja se prikazuje koliko vam je još preostalo karaktera za unos od maksimalnog broja.

Tehnologija unosa slična je onoj koja se koristi kod mobilnih telefona i biće prikazana na sledećem primjeru:

Za unos naziva **Vino**:

- pritisnemo tipku <ALT> da dobijemo velika slova a zatim pritisnemo tipku <8> tri puta .Na prvom mjestu pojavljuje se slovo **V**.
- pritisnemo tipku <ALT> jednom da ponovo dobijemo mala slova.
- pritisnemo tri puta tipku <4>; na drugoj poziciji pojavljuje se **i**.
- pritisnemo dva puta tipku <6>; na trećoj poziciji pojavljuje se **n**.
- čekamo oko 1 sekundu a zatim pritisnemo tri puta tipku <6>; na četvrtoj poziciji pojavljuje se slovo **o**.

4.3. PRETRAŽIVANJE BAZE ARTIKALA

Ovom režimu se pristupa iz režima prodaje, pomoću tipke <FUNK>. Na displeju se pojavljuje putujuća poruka *Kupci*.

- nakon pritiska na tipku <CIJENA/↓> na displeju se pojavljuje "putujuća" poruka *Artikli-Pretraživanje*;
- potvrdite ulazak pritiskom na tipku <GOT./ENTER>. Na displeju se pojavljuje "putujuća" poruka **Bar kod**;
- unesite šifru artikla ili bar kod. Poslije svakog biranja na displeju se na par sekundi pojavljuje naziv traženog artikla lijevo poravnat i cijena artikla-desno poravnata
- ako artikl nije nađen, kasa će prikazati grešku ERR 42 uz zvučnu indicaciju greške a ako pritisnete tipku <GOT./ENTER> vidjećete i putujući tekstualni prikaz poruke o grešci.

5. GLAVNI MENI RADNIH REŽIMA

Glavni meni čine sledeći radni režimi kase:

- REG mod - režim **Registracije/Prodaje**
- X mod - režim tiskanja **X izvješća** (bez poništavanja)
- Z mod - režim tiskanja **Z izvješća** (sa poništavanjem)
- SET mod - režim korisničkog programiranja
- S mod - režim serviserskog podešavanja i programiranja
- OFF mod - režim za prevođenje kase u štedni mod potrošnje

Posle uključanja i obavljanja potrebnih početnih testiranja kasa se nalazi u prikazu glavnog menija. Tipkom <KAS> se može ciklično vršiti pomjeranje do svakog od ostalih radnih režima pri čemu pozicija trokutastog znaka ▲ na displeju indicira u kom režimu se kasa nalazi ili na koji meni je pozicirana. Pristup svakom radnom režimu vrši se tasterom <GOT./ENTER> posle čega ECR ulazi u odgovarajući režim ili traži unos lozinke (kasira, serviser). Unesena lozinka određuje pristup kasira izabranom radnom režimu ili njegovim pojedinim funkcijama. Svi kasiri imaju fabrički prepodešenu lozinku **000** koja se može promijeniti. Pritiskom na tipku <C> jednom ili više puta možemo prevesti kasu iz bilo kog režima u režim **Prodaje/Registracije**

6. REŽIM KORISNIČKOG PROGRAMIRANJA

Pristup ovom režimu je dozvoljen samo vlasniku preko vlasničke lozinke koja je programirana fabrički na **0000** i može se promijeniti.

Režim nudi sljedeće opcije, koje se pojavljuju na displeju i naizmenično se biraju tipkama <↑> ili <↓> koje se nalaze kao alternativne funkcije na tipkama <KOL/SLI> i <CIJENA/SLU> respektivno.

• Artikli	- programiranje podataka o artiklima
• Tiskaj bazu artikala	- tiskanje baze artikala sa stanjem lagera, prekida se sa ▲
• Obriši Artikal	- brisanje podataka o artiklima
• Porez	- podešavanje iznosa poreznih stopa
• ODJ	- unošenje podataka o odjeljenjima/grupama roba
• Bar kod	- podaci o težinskom bar kodu
• Postavi lozinku	- meni za promjenu vlasničke lozinke
• Kasiri	- unos podataka o kasirima/operaterima
• Zalihe	- ulaz/izlaz robe
• + %	- unos ograničenja na povećanje cijene u računu
• - %	- unos ograničenja za rabat
• Tiskaj sist. postavke	- tiskanje sistemskih parametara
• Izaberi Vagu	- izbor tipa vage
• Testovi	- test funkcije za provjeru fiskalne kase

Napomena: Svaka izvršena promjena parametra u ovom režimu biće i tiskana. Kod poziciranja na svaki parametar, na displeju će biti prikazano ime tog parametra (adresa,naziv,cijena..). Ako vršite promjenu podataka kucajte preko tog ispisa , displej će biti automatski obrisani poslije unosa prvog karaktera. Ako vršite promjene i ne želite promijeniti vrijednost datog parametra samo pritisnite tipku <GOT./ENTER>. Navedena tipka uvijek služi za potvrdu i u daljnjem tekstu ako se pojavi tekst "*potvrdite unos*" to znači pritisnite tipku <GOT./ENTER>.

6.1. ARTIKLI (PROGRAMIRANJE ARTIKALA)

Fabrički je isprogramiran prvi artikal. To je "*TestPlu 1*" artikal koji se ne može poništiti ali mu se može promijeniti naziv, kao i svi ostali parametri. **Prije unosa podataka o artiklima moraju biti podešene porezne stope i unešeni podaci o odjeljenjima.** Postavite se na meni *Artikli* i pritisnite na tipku <GOT./ENTER>. Na displeju će pisati *Šifra*. Za svaki artikal se mogu unijeti sledeći parametri:

- šifra - obavezan podatak-šifra artikla,opseg 1-3000
- bar kod - obavezan podatak, ako ne postoji unesite adresu za barkod
- cijena - može da se promijeni ili ponovo upiše,opseg - 0.00 - 999999,99;
- zaliha - raspoloživa količina/lager, opseg 0,000 – 99999,999
- naziv - najviše 18 simbola, u naziv se unosi i jedinica mjere
- odjeljenje-broj u opsegu 1-8

Napomena :

- unos svakog podatka završite sa pritiskom na tipku <GOT./ENTER >.
- poslije unosa odjeljenja kasa će otvoriti blok nefiskalnog teksta i tiskati podatke o unesenom artiklu, a zatim za sledeći itd. Po izlasku iz ovog moda rada kasa će zatvoriti blok nefiskalnog teksta;
- Kasa podržava EAN8 i EAN13 barkodove. Ako se želi koristiti težinski bar kod (sa vaga, koji počinje sa brojem 2) , izvršite podešavanja u meniju **Bar kod**;

- naziv – izvršite unos naziva na način opisan u sekciji 4.2;
- odjeljenje (1...8) – *podatak o odjeljenju određuje i poreznu stopu. Neophodno je da prije unosa roba izvršite unos podataka o svakom odjeljenju.*;

Tiskana potvrda o promjeni parametara artikla ima sledeći oblik:

Datum izvršene promjene
 Natpis PLU sa šifrom artikla i brojem odjeljenja
 Naziv artikla , cijena i porezna stopa
 bar kod

```
#####
          POČETAK
          NEFISKALNOG TEKSTA
          #####
          30.09.2010 09:00
          ARTIKL1003                008
          Telefon                    50,00 E
          3871234567895
          #####
          ZAVRŠETAK
          NEFISKALNOG TEKSTA
          #####
```

Napomena: *Promjena imena i porezne stope artikla ili njegovo brisanje može se izvršiti poslije tiskanja Dnevnog izvješća, u dozvoljenom periodu (od tiskanja izvještaja do prve prodaje). Cijena se može uvijek promijeniti. Unos i očitavanje baze artikala može se uraditi sa PC računarom , pomoću programa PVePlomp.exe.*

6.2 TISKAJ BAZU ARTIKALA

Poslije poziciranja na ovaj podmeni i pritiska na tipku <GOT./ENTER> pojavljuje se "putujuća" poruka *od...do(4+4cif)*. Unesite od koga do koga artikla ćete tiskati podatke, npr. ako želite tiskati podatke za artikle 1-100 unesite 00010100. Kasa će tiskati bazu artikala na traku računa i službenu traku zajedno sa stanjem zaliha/lagera. Ako želite prekinuti tiskanje, pritisnite tipku <▲> više puta.

6.3 OBRIŠI ARTIKL

Ovaj podmeni služi za brisanje artikala. Pozicirajte se na ovaj podmeni i pritisnite tipku <GOT./ENTER>. Na displeju se pojavljuje poruka *od...do*. Pritisnite ponovo tipku <GOT./ENTER>. Na displeju se pojavljuje "putujuća" poruka *Unesi šifru artikla* Unesite adresu početnog i krajnjeg artikla koji želite obrisati (od...do) u formatu XXXXYYYY gdje je

XXXX - adresa početnog artikla koji će biti obrisani

YYYY - adresa krajnjeg artikla koji će biti obrisani

Poslije izvršenog brisanja biće tiskan nefiskalni blok teksta sa porukom da su artikli (PLU) od broja XXXX do broja YYYY obrisani.

Ako želite obrisati sve artikle iz kase , kada ste pozicirani na podmeni *od...do* pritisnite tipku <↓> (alternativna funkcija za tipku <CIJENA>). Na displeju se pojavljuje ispis *Sve*. Pritisnite tipku <GOT./ENTER>. Na displeju se pojavljuje "putujući" tekst *Potvrdi(0 NE, 1 DA)*. Ako zaista želite obrisati sve artikle unesite broj **1** i potvrdite a ako ne unesite **0** i potvrdite.

Prije korištenja ovog menija morate tiskati *Dnevno izvješće* i **Z Izvješće po artiklima (Z/ART. - Izvješće)**

6.4 UNOS POREZNIH STOPA

Moraju se unijeti podaci za svih 5 (pet) poreznih stopa (A,E,J,K,M). Pozicirajte se na meni *Porez* i pritisnite tipku <GOT./ENTER>. Na displeju se pojavljuje "putujuća" poruka *Vrijednost* (20cif). Unesite 20 cifara za vrijednosti svih poreskih stopa A,E,J,K i M respektivno po 4 cifre za svaku poreznu stopu. Ako želite da unesete vrijednosti za sledeće porezne stope :A=0%; E=17%; J=**, **; K=10,20% i M=12,56% unesite

00001700999910201256 i potvrdite sa tipkom <GOT./ENTER>

Treba voditi računa o sledećem:

- Vrijednost koja se unosi je vrijednost porezne stope pomnožena sa 100, tako da se vrijednost porezne stope E (PDV) od 17% unosi kao 1700.
- vrijednost koja se unosi ako je porezna stopa zabranjena (****) je **9999**
- porezna stopa A (0%) se koristi za one koji nisu PDV obveznici inače mora biti zabranjena
- poreznu stopu **K**(0%) koriste PDV obveznici koji imaju izvoz ili su po nekom osnovu oslobođeni PDV-a , npr. naplata boravišne takse u hotelima
- porezne stope **J** i **M** su za sada zabranjene i služe za buduću upotrbu

Tiskana potvrda poslije promjene poreznih stopa izgleda kao na slici ispod.

```

#####
                POČETAK
          NEFISKALNOG TEKSTA
#####
30.09.2010 08:00
STOPA A                ** , **%
STOPA E                17,00%
STOPA J                ** , **%
STOPA K                0,00%
STOPA M                ** , **%
PREOSTALO:                29
#####
                ZAVRŠETAK
          NEFISKALNOG TEKSTA
#####
    
```

Napomena: Nule u koloni vrijednosti pokazuju da je programirani procent nula , **, ** da porezna stopa nije definisana (zabranjena je) . Maksimalana vrijednost porezne stope je 99,98 %. Porezne stope se mogu mijenjati samo poslije tiskanja Dnevnog izvještaja a prije pravljenja prvog računa. Takođe moraju biti unešeni podaci o vlasniku. Može se unijeti maksimalno 30 promjena poreskih stopa, nakon čega se kasa blokira za dalju prodaju i moguće je vršiti samo njeno očitavanje. Brojač promjena poreznih stopa se ne može brisati, nulira se u postupku fiskalizacije.

6.5 PROGRAMIRANJE ODJELJENJA/GRUPA ROBA

Pozicirajte se na meni **ODJ.** i pritisnite tipku <GOT./ENTER>. Na displeju se pojavljuje "putujuća" poruka **Broj(1~8)**. Unesite broj i potvrdite se <GOT./ENTER>. Poslije potvrde se pojavljuju sledeći parametri odjeljenja:

- Limit (0~999999,99) - maksimalna dozvoljena vrijednost za cijenu u odjeljenju
- Cijena - cijena artikla pri brznoj prodaji preko tipki ODx
- Naziv - naziv odjeljenje/artikla pri brznoj prodaji preko ODx tipki, najviše 18 (preporučuje se do 12) karaktera ;
- Stopa - porezna stopa , broj od 1-5, svi artikli u datom odjeljenju imaće ovu poresku stopu (A=1,E=2,J=3,K=4,M=5).

Poslije unosa podataka za prvo odjeljenje otvara se blok nefiskalnog teksta sa tiskanim podacima o odjeljenju. U ovaj blok unose se i promjene o ostalim odjeljenjima. Blok se zatvara izlaskom iz moda programiranja odjeljenja (pritisakom na tipku <C>)

Labela odjeljenja, maksimalna cijena artikla u odjeljenju
 Naziv odjeljenja/artikla za brzu prodaju preko ODx tipki i
 Cijena artikla za brzu prodaju , porezna stopa za sve artikle odjeljenja

```
#####
                POČETAK
          NEFISKALNOG TEKSTA
#####
30.09.2010 08:00
ODJELJENJE01      800.00
Odjelj. boja i lak
                                                25.50 A
#####
                ZAVRŠETAK
          NEFISKALNOG TEKSTA
#####
```

6.6 BAR KOD

Ovaj meni služi za unošenje parametara za tzv. težinski bar kod, tj. bar kod koji generišu vage i koji počinje sa brojem 2, prvi dio koda označava šifru artikla a drugi dio težinu. Ovim menijem se vrši podešavanje početnih cifara bar koda,

Postavite se na meni **Bar kod** i pritisnite tipku <GOT./ENTER>. Na displeju printera se pojavljuje "putujuća" poruka **Unesite poč. kod (20~29)**. Unesite kod koji će te koristiti, preporučujemo **20** i potvrdite ga. Na displeju se pojavljuje nova poruka **Unesi bar kod tip(0~36)**. Tip određuje broj mjesta za šifru i za težinu i gdje je decimalna tačka. Preporučujemo sledeće kodove:

- **14** sa 4 mjesta za šifru i 4 cijela i 3 decimalna za težinu npr 2X CCCC TTTT.TT
- **15** sa 4 mjesta za šifru i 3 cijela i 3 decimalna za težinu npr 2X CCCC TTT.TTT

Napomena: *X je cifra 0-9, gore unešena. CCCC je 4 cifarska šifra artikla npr.0001 ili 2789. U oba slučaja težina ima 6 cifara samo prvi slučaj ima 2 a drugi 3 decimalna mjesta. Tačka ne postoji u bar kodu, ovdje je data samo radi zornijeg prikaza. Za ostale moguće kombinacije molimo da se obratite vašem ovlašćenom serviseru.*

6.7 SET – PROMJENA LOZINKE

Ovaj meni služi za unos nove vlasničke lozinke . Postavite se na meni **Postavi lozinku** i stisnite tipku <GOT./ENTER>.Na displeju se pojavljuje ispis **Unesi staru lozinku**. Unesite staru lozinku (4 cifre) i potvrdite. Sada se na displeju pojavljuje "putujuća" poruka **Unesi novu lozinku**. Unesite novu lozinku (4 cifre). Pojavljuje se poruka **Unesi ponovo novu lozinku**,što znači da morate ponovo unijeti novu lozinku radi usporedbe i provjere da niste pogriješili u unosu. Poslije toga tiska se ne-fiskalni dokument sa porukom **SET Lozinka promijenjena**.

6.8 KASIRI

Ovaj meni služi za unos podataka o kasiru . Postavite se na ovaj meni i stisnite tipku <GOT./ENTER>.Na displeju se pojavljuje ispis **Šifra Kasira**. Unesite jedan broj u opsegu **1~4** i potvrdite. Poslije toga se pojavljuju sledeće poruke redom:

- Unesite loz. kasira (000~999) - unesite lozinku za izabranog kasira i potvrdite
- Unesite ime kasira - unesite do 10 karaktera za ime kasira

Nakon potvrde tiska se ne-fiskalni isječak sa oznakom kasira (A,B,C,D) vremenom promjene i nazivom/imenom kasira. Fabrički predefinisane šifre za kasire su **000**.

6.9 ZALIHE

Ovaj meni služi za ulaz/izlaz robe. Izlaz se ovdje podrazumjeva kao otpis. Postavite se na ovaj meni i stisnite tipku <GOT./ENTER>. Na displeju se pojavljuje ispis **ULAZ ROBE**. Sa strelicom gore <↑> ili dolje <↓> možete dobiti gornji podmeni ili **IZLAZ ROBE**. Klikom na jedan od podmenija pojavljuje se "putujuća" poruka **Unesite bar kod**. Unesite bar kod i potvrdite unos. Nakon toga se pojavljuje nova "putujuća" poruka **Unesite robu na zalihu/Skinite robu sa zalihe**. Izvršite unos i potvrdite sa tipkom <GOT./ENTER>. Poslije toga biće odštampan nefiskalni blok teksta kao na slici ispod:

```
#####
          POČETAK
      NEFISKALNOG TEKSTA
#####
30.09.2010 08:10
Mlijeko u tetrapaku
ZALIHE: 120,000
#####
          ZAVRŠETAK
      NEFISKALNOG TEKSTA
#####
```

6.10 + %

Kadkada trebate prodati robu sa popustom, ili procentualnim povećanjem. Ovaj meni služi da ograničite to povećanje u procentima. Postavite se na ovaj meni i stisnite tipku **GOT./ENTER>**. Na displeju se pojavljuje ispis **0,00 ~99,99**. Unesite maksimalan procenat povećanja vrijednosti prometa/cijene za stavku i potvrdite unos. Biće tiskan ne-fiskalni blok teksta sa novounešenim iznosom maksimalno dozvoljenog povećanja prometa po stavki u procentima.

6.11 - %

Ovaj meni služi da ograničite smanjenje prometa po stavki u procentima (rabat). Postavite se na ovaj meni i stisnite tipku **GOT./ENTER>**. Na displeju se pojavljuje ispis **0,00 ~99,99**. Unesite maksimalan procent rabata i potvrdite unos. Biće tiskan ne-fiskalni blok teksta sa novounešenim iznosom maksimalno dozvoljenog rabata u procentima.

6.12 TISKANJE SISTEMSKIH PARAMETRA

Ovaj meni služi za tiskanje nekih sistemskih podešavanja kao što su

- podaci o tome da li je kasa fiskalizovana i kada
- podaci o odjeljenjima
- podaci o iznosima poreznih stopa
- podaci o maksimalnom rabatu i povećanju cijene
- podaci o izabranom tipu težinskog bar koda
- sistemska podešavanja (radi ih ovlašteni serviser)
- primjenjeni intenzitet tiskanja
- da li je dozvoljena slobodna prodaja (promjena cijene u toku prodaje)
- izabrani tip vage ...

6.13 IZBOR VAGE

Ovaj meni služi za izbor tipa vage. Postavite se na meni **Izaberi Vagu** i potvrdite ulazak. Nakon ulaska u ovaj meni pojavljuje se "putujuća" poruka sa tipovima vaga koje se mogu koristiti i to:

0:FTP 1:ANGEL,CAS 2:POSEBNA

Unesite jedan od brojeva u opsegu **0~2** i potvrdite.

Napomena: *Ukoliko imate vagu nekog drugog tipa , bira se tip POSEBNA ali prije toga morate provjeriti kod svog ovlaštenog servisera da li kasa podržava protokol koji korist navedena vaga.*

6.14 TESTOVI

Ovaj meni služi za testiranje osnovnih funkcija kase od strane kasira ili vlasnika. Nakon ulaska u ovaj meni moguće je izabrati sledeće testove:

- Test štampača - tiska karakter set i to samo velika slova
- Test displeja - uključuje i isključuje sve segmente i tačke displeja, ,izlazak sa tipkom <▲>
- Test tipkovnice - test tipkovnice ,izlazak sa <tipkom <▲>
- Test napajanja - prikazuje napon napajanja ili baterije ako je mreža 230 V isključena ,izlazak sa <tipkom <▲>
- Test ladice - test otvaranja ladice za novac
- Provjera verzije - tiska verziju programa i čeksumu
- Provjeri IBFM - tiska IBFM u bloku ne-fiskalnog teksta
- Test GPRS-a - test prisutnosti SIM kartice i GPRS konekcije
- GPRS signal - mjeri nivo GPRS signala . Opseg vrijednosti je 0~31, 31 znači najjači signal. Broj 99 znači da nema signala

Napomena: *Iz većine testova se izlazi pritiskom na tipku <C> ili se kasa odmah vraća iz tog testa npr. (test ladice i verzije programa) ali iz nekih se može izaći samo pritiskom na tipku <▲>. Obratite na to pažnju! Kroz modove možete da "šetate" pritiskom na strelice napred<↓> ili nazad <↑>.*

7. REŽIM REGISTRACIJE/PRODAJE

Ako niste u ovom meniju (trokutasti indikator ▲ je poziciran ispod natpisa **REG** u crnom okviru oko displeja) pritisnite par puta tipku <C> dok to ne postignete. Suprotnim trokutastim indikatorom i slovima **A,B,C** i **D** se indicira koji kasir je logovan od **1~4**. Ako nije logovan ni jedan ili se mijenja kasir koji će raditi na kasi, pritisnite šifru kasira **1~4** i pritisnite tipku <KAS>. Pojavljuje se "putujuća" porika **Lozinka**. Unesite validnu lozinka kasira kao troznamenkast broj. Ako je lozinka npr. 2 morate unijeti **002** i potvrditi sa tipkom <GOT./ENTER>. Na displeju se prikazuje broj **0**. EFK je spremna za evidentiranje prodaje. Ako je lozinka nekorektna na displeju će biti prikazana poruka o grešci kao broj. Pritisnite tipku <GOT./ENTER> da vidite tekstualno značenje poruke o grešci ili konsultujte ovo Uputstvo – pogledajte poglavlje o greškama.

Prodaja preko EFK može se vršiti pozivanjem programiranih artikala. i/ili vodećih artikala odjeljenja/grupa roba (ukoliko se želi takav rad).

Napomena: *Fabrično podešavanje lozinke kasira jeste <000>. Svaki fiskalni ili ne-fiskalni dokument, račun ili izvješća, te kopije, tiskaju se istovremeno na dvije trake, traci računa i kontrolnoj traci na bošnjačkom jeziku, latiničnim pismom a takođe se upisuju u elektronski žurnal. Svi tiskani fiskalni dokumenti su čitljivi i nakon 3 godine čuvanja. Brojači svih vrsta računa i fiskalnih izvješća, kao i servisa i reseta, brojača evidentiranih i storniranih artikala te promjena poreskih stopa, se ne mogu brisati. Postavljaju se na nulu automatski u postupku fiskalizacije. Numeracija broja računa je automatska. U ovaj mod rada se može ući i prije fiskalizacije ali tada kasa radi u Testnom režimu i štampa testne dokumente (za testiranje kase i obuku korisnika prije fiskalizacije). Svaki fiskalni dokument upisan u fiskalnu memoriju ili elektronski žurnal zaštićen je digitalnim potpisom na bazi MD5 algoritma. Svaka započeta pa prekinuta operacija (nestanak napajanja, kvar štampača) biće izvršena po otlanjaju uzroka nastanka prekida.*

7.1 PRODAJA POMOĆU VODEĆEG ARTIKLA ODJELJENJA

Prodaja se vrši pritiskom na jednu od tipki – <OD1> ...<OD6> preko vodećih artikala odjeljenja 1...6 ili <7><ODJ> ili <8><ODJ> za sedmo i osmo odjeljenje respektivno.

TIPKE	=====	
	"Trgovina" d.o.o. Prodavnica br. 2 Ferhadijina 5 71000 Sarajevo	Naziv obveznika zakona Naziv prodajnog mjesta Adresa prodajnog mjesta
	JIB:4400000000003 PIB: 400000000003	JIB broj obveznika zakona PDV broj obveznika zakona
	IBFM:DG123450	Identifikacioni broj fiskalnog modula
	----- FISKALNI RAČUN BF:100 01.10.2010. 09:05 -----	Broj fiskalnog računa Datum i vrijeme izdavanja fisk. računa
<OD1>	Coca Cola/kom 1.000x 2,50 2,50 E	Naziv odjeljenja/vodeće robe odjelj. količina cijena vrijednost evid. prometa porezna stopa
2<KOL>	Kruh crni TIP500	Naziv odjeljenja/vodeće robe odjelj.
<OD3>	2.000x 1,25 2,50 E	količina cijena vrijednost evid. prometa porezna stopa
<GOT.>	VE: 17,00% OSN. E: 4,79 PDV E: 0,21 PDV: 0,21	Vrijednost porezne stope E Promet po por.stopi E bez PDV-a poreza po por. stopi E Ukupna vrijednost poreza po svim por. stopama
	TOTAL: 5,00 UPLAĆENO: Gotovina: 5,00 Ukupno: 5,00 POVRAT: 0,00	Iznos za uplatu Uplaćen iznos u gotovini Ukupno uplaćeno po svim vrst. plaćanja Iznos za povrat kupcu - kusur
	----- 564154204BA659C385F89654 987AB543 	Digitalni potpis po MD5 algoritmu Fiskalni logo dimenzija 7 x 7 mm
	=====	
	#2 Damir K. Hvala na posjeti!	Dvije linije podnožja

Prodaja se vrši samo ako je vodeći artikl programiran, u suprotnom slučaju na displeju se prikazuje odgovarajuća greška i prodaja se ne vrši. Ako se artikl prodaje u većoj količini od 1, ukucajte količinu zatim pritisnite tipku <KOL> , zatim pritisnite neku od tipki <OD1> ~ <OD6> za odjeljenja 1-6 ili <7> <ODJ> za 7. odjeljenje i <8><ODJ> za 8.

Tiska se račun oblika kao na strani 20.

7.2. PRODAJA PO ARTIKLIMA

Registracija u ovom režimu je dozvoljena ako je artikal programiran, pripada odjeljenju ;čija porezna stopa nije zabranjena i ima programiranu cijenu različitu od nule. U suprotnom slučaju na displeju se prikazuje odgovarajuća poruka: **GREŠKA 42** i registracija (prodaja) se ne vrši. Ako želite saznati značenje greške pogledajte odjeljak o greškama ovog Uputstva ili pritisnite tipku <GOT./ENTER>. Na displeju se pojavljuje "putujuća" poruka o grešci, **Artikl nije nađen**.

Predpostavimo da želimo prodati :

- ALU profil 4,25 kg sa popustom 10% , šifra/barkod 2
- Plastični čep 1 kom po cijeni 2.21KM/kom (stvarna cijena 2.30) ,bar kod 3870000000018

Da bi ste prodali po drugoj cijeni bez programiranja vaš serviser mora programirati kasu za prodaju po slobodnim cijenama. Tipkajte slijedećim redosledom:

4	.	2	5	KOL	4,25 kg
			2	ART	artikl šifra 2
		1	0	- %/+%	10% rabat
2	.	2	1	CIJENA	cijena 2,21 KM
3	8	7	...	ART	artikl bar kod 3870000000018
				MZ	prikaz međuzbira na displeju
1	0	0	GOT.		uplata 100 KM u gotovini

U slučaju da želite povećati finansijski iznos prometa za npr. 10% veći od stvarnog tada bi ste tipkali:

1	0	ALT	- %/+%
---	---	-----	--------

Štampa se račun oblika kao na slici ispod.

Napomena: *U primjeru nisu poštovani zakonski propisi da je porezna stopa A=0% i da je koriste samo oni koji su oslobođeni PDV-a. Donji račun trebate shvatiti samo kao primjer radi cjelovitog prikaza svih mogućnosti*

TIPKE	=====	
	"Trgovina" d.o.o. Prodavnica br. 2 Ferhadijina 5 71000 Sarajevo	Naziv obveznika zakona Naziv prodajnog mjesta Adresa prodajnog mjesta
	JIB:4400000000003 PIB: 400000000003	JIB broj obveznika zakona PDV broj obveznika zakona
	IBFM:DG123450 -----	Identifikacioni broj fiskalnog modula
	FISKALNI RAČUN BF:101 01.10.2010. 09:10 -----	Broj fiskalnog računa Datum i vrijeme izdavanja fisk. računa
4.25 <KOL> 2 <ART>	ALU profil/kg 4.250x 20,00 85,00 A	Naziv artikla količina cijena vrijednost evid. prometa porezna stopa
10 <-%/+%> 3870000000	- 10% 76,50	rabat iznos sa rabatom
018 <ART>	Plastični čep/kom 1.000x 2,21 2,21 E	Naziv artikla količina cijena vrijednost evid. prometa porezna stopa
<MZ> 100 <GOT>	----- VA: 5,00% VE: 17,00% OSN. A: 72,86 OSN. E: 1,89 PDV A: 3,64 PDV E: 0,32 PDV: 3,96 TOTAL: 78,71 UPLAĆENO: Gotovina: 100,00 Ukupno: 100,00 POVRAT: 21,29 -----	Vrijednost porezne stope A Vrijednost porezne stope E Promet po por.stopi A bez PDV-a Promet po por.stopi E bez PDV-a Vrijednost poreza po por. stopi A Vrijednost poreza po por. stopi E Ukupna vrijednost poreza po svim por. stopama
	----- 362154204BA6595385F89654 387A0543 -----	Iznos za uplatu Uplaćen iznos u gotovini Ukupno uplaćeno po svim vrst. plaćanja Iznos za povrat kupcu - kusur
	----- #2 Damir K. Hvala na posjeti! -----	Digitalni potpis po MD5 algoritmu Fiskalni logo Dvije linije podnožja

7.3. PRODAJA PO ARTIKLIMA PUTEM BARKOD SKENERA

Poslije očitavanja artikla barkod skenerom prodaja se evidentira u kasi ako je prethodno programiran barkod artikla.

Prije prodaje na ovakav način molimo vas da izvršite programiranje težinskog bar koda u **SET** meniju, podmeni **Bar kod**. Ako skener ne može da pročita barkod, on se može unijeti preko tastature kase, kao i bilo koja šifra artikla. Cifre sa bar koda se unose sa lijeva u desno. Poslije unosa bar koda putem skenera nije potrebno pritisnuti tipku <GOT./ENTER>.

7.4. UNOS KOLIČINE ILI MASE SA ELEKTRONSKE VAGE

Vaga se priključuje na ulaz za PC (RS232 konektor). Provjerite sa vašim serviserom da li kasa podržava protokol koji vaša vaga koristi. Za uzimanje težine sa vage dovoljno je samo pritisnuti tipku <KOL> bez unosa ikakve količine. Ako račun nije otvoren a vage nema ili nema odziva od nje, kasa će prikazati vrijeme i datum. Ako je račun otvoren a vaga nije priključena, kasa će ignorisati pritisak tipke uz jedan zvučni BIP ton. Ako je težina sa vage prihvaćena, biće prikazana na ekranu displeja.

7.5 KOREKCIJA POGREŠNOG UNOSA (STORNO STAVKE)

Postoje 2 načina storniranja/reklamacije stavki računa: storniranje poslednje izdate stavke (samo jednom) i dubinsko storniranje.

- posljednja evidentirana prodaja može da se anulira pre završetka računa pritiskom na tipku <STORNO POSLED>. Pri ponovnom pritisku na istu tipku javiće se greška broj 6.
- ako želite dubinsko storniranje (na primjer, da brišete treću stavku bez brisanja četvrte i pete stavke), pritisnite tipku <STORNO/PONIŠTI> a zatim unesite podatke za artikl kao kad ste vršili prodaju : novu cijenu ako je mijenjana, količinu i izaberite artikl. Ako je postojao rabat ili procentualno povećanje prometa na stavku, biće automatski dodani, pročitani iz elektronskog žurnala, bez potrebe za vašim unosom
- nije moguće vršiti djelimično storniranje/reklamiranje po količini prodane robe, morate stornirati cijelu količinu a razliku koja nije stvarno stornirana izdajte ponovo

Primjer računa sa storniranjem stavki:

TIPKE	-----			
2 <KOL>	Losion PHILIPS/kom		Naziv artikla	
1 <ART>	2,000x	10,01	količina	cijena
		20,02 A	vrijednost evid. prometa	porezna stopa
10 <KOL>	Coca Cola/kom		Naziv artikla	
2 <ART>	10.000x	2,21	količina	cijena
		22,10 E	vrijednost evid. prometa	porezna stopa
15 <-%/+>	-15%	18,78	rabat	iznos sa rabatom
<STORNO POSLED>	STORNO Coca Cola/kom			
	10.000x	-2,21		
		-22,10 E		
	-15%	-18,78		
3 <ART>	Bavaria pivo/kom			
	1,000	1,50		
		1,50 J		
<STORNO/PON IŠTI>	STORNO Losion PHILIPS/kom			
2 <KOL>	2,000x	-10,01		
1 <ART>		-20,02 A		

<GOT>	VJ: 15,00%		Vrijednost porezne stope J	
	OSN. J:	1,30	Promet po por.stopi J bez PDV-a	
	PDV J:	0,20	Vrijednost poreza po por. stopi J	
	PDV:	0,20	Ukupna vrijedn. poreza po svim por. stopama	
	TOTAL:	1,50	Iznos za uplatu	
	UPLAĆENO:			
	Gotovina:	1,50	Uplaćen iznos u gotovini	
	Ukupno:	1,50	Ukupno uplaćeno po svim vrstama plaćanja	
	POVRAT:	0,00	Iznos za povrat kupcu - kusur	

7.6 STORNIRANJE CIJELOG RAČUNA U TOKU IZDAVANJA

Sve stavke izdate do jednog trenutka možete automatski stornirati/reklamirati pritiskom na samo dvije tipke <ALT> i <STORNO/PONIŠTI>. Ako poslije toga pritisnete tipku <GOT./ENTER> biće izdat "nulti" račun, tj račun čija je vrijednost TOTAL jednaka 0.

7.7 PRODAJA PREMA PRAVNIM LICIMA

Prodaja prema pravnim licima vrši na isti način kao prema fizičkim, stim da je prije izdavanja računa, ili poslije poslednje prodaje a prije plaćanja, potrebno unijeti podatke o kupcu/klijentu. To se može uraditi na 2 načina:

- Pritiskom na tipku <FUNK> i potvrdom sa <GOT./ENTER> ulaska u podmeni *Podaci o kupcu*
- ili pritiskom na tipku <KUPAC>

Poslije toga pojavljuje se ,na displeju ispis **IBK**.

- Unesite JIB kupca prema paragrafu 4.2 i potvrdite sa tipkom >GOT./ENTER>; Ako se prodaja vrši prema inostranstvu, prva dva znaka su iz tzv. ASYCUDA tabele za datu zemlju ,a ostalih jedanaest mogu biti proizvoljni
- zatim unesite naziv kupca,
- naziv prodajnog mjesta,
- adresu kupca ,ulicu i broj,
- poštanski broj,naziv mjesta

Nakon tiskanja računa, podaci o kupcu u internoj memoriji kase biće obrisani. Račun izgleda kao i račun za fizička lica, stim da se poslije podataka o plaćanju tiskaju podaci o kupcu.

7.8 ISPIS MEĐUZBIRA

Pritiskom na tipku <MZ> na displeju se pojavljuje natpis **MEĐUZB:** i trenutni međuzbir u računu.

7.9 REKLAMIRANI RAČUN

Reklamirani račun (storno već izdatog računa) je takvog tipa ,da je prodaja već registrovana i račun izdat ali se iz raznih razloga vrši povrat robe prodavcu. Izdavanje reklamiranog računa počinje unosom broja fiskalnog računa koji se reklamira (**BF** parametar u računu). Kasir treba unijeti broj veličine 1-6 cifara a zatim pritisnuti tipke <ALT> i <KOPIJA/REKLAM> . Displej prikazuje kratku poruku "**REKL**".Sve reklamacije se unose na potpuno identičan način kao prilikom prodaje,kako je opisano u prethodnoj glavi. Ne može se reklamirati račun broj 0 niti veći od posljednjeg izdatog. Ako u toku izdavanja reklamacionog računa kasa prijavi grešku broj **39** (*Nema dovoljno gotovine u kasi*), znači da nema dovoljno gotovine u kasi da bi se izvršio povrat novaca kupcu. Poništite račun sa <ALT> <STORNO/PONIŠTI>,napravite službeni unos novca, a zatim izdajte novi reklamirani račun za isti fiskalni .

Napomena:

Prilikom izdavanja reklamiranog računa prema pravnom licu nema potrebe unositi podatke o kupcu, kasa će naći originalni račun u elektronskom žurnalu i iz njega preuzeti sve podatke o kupcu.Takođe se ne unosi rabat ili povećanje cijene artikla, kasa će taj podatak takođe automatski preuzeti iz originalnog fiskalnog računa koji reklamirate.

Primjer izdavanja reklamiranog računa dat je na slici ispod.

TIPKE	=====	
101 <ALT> <REKLAM>	"Trgovina" d.o.o. Prodavnica br. 2 Ferhadijina 5 71000 Sarajevo	Naziv obveznika zakona Naziv prodajnog mjesta Adresa prodajnog mjesta
	JIB:4400000000003 PIB: 400000000003	JIB broj obveznika zakona PDV broj obveznika zakona
	IBFM:DG123450	Identifikacioni broj fiskalnog modula
	----- REKLAMIRANI FISKALNI RAČUN	
	BF:101 RF:14 01.10.2010. 09:10	Broj fiskalnog računa koji se reklamira Redni broj reklamiranog fiskalnog računa Datum i vrijeme izdavanja rekl. fisk. računa
	-----	
4.25 <KOL> 2 <ART>	ALU profil/kg 4.250x 20,00 85,00 A	Naziv artikla količina cijena vrijednost evid. prometa porezna stopa
10 <-%/+> 3870000000	- 10% 76,50	rabat iznos sa rabatom
018 <ART>	Plastični čep/kom 1.000x 2,21 2,21 E	Naziv artikla količina cijena vrijednost evid. prometa porezna stopa
<MZ>	-----	
21.29<ČEK>	VA: 5,00% VE: 17,00% OSN. A: 72,86 OSN. E: 1,89 PDV A: 3,64 PDV E: 0,32 PDV: 3,96	Vrijednost porezne stope A Vrijednost porezne stope E Promet po por.stopi A bez PDV-a Promet po por.stopi E bez PDV-a Vrijednost poreza po por. stopi A Vrijednost poreza po por. stopi E Ukupna vrijednost poreza po svim por. stopama
	TOTAL: 78,71 UPLAĆENO: Ček: 21,29 Ukupno: 21,29 POVRAT: 100,00	Iznos za povrat/iznos računa Uplaćen iznos čekom Ukupno uplaćeno po svim vrstama plaćanja Iznos novca za povrat kupcu
	-----	
	466154204BA6595385A89654 287AF543	Digitalni potpis po MD5 algoritmu
		Fiskalni logo
	=====	
	#2 Damir K. Hvala na posjeti!	Dvije linije podnožja

7.10. ZAVRŠETAK RAČUNA I VRSTE PLAĆANJA

- za plaćanje u gotovini u iznosu računa pritisne se tipku <GOT./ENTER>.
- za plaćanje u gotovini, bilo kog iznosa, prvo unesite iznos pa onda pritisnite tipku <GOT./ENTER>
- za plaćanje u čeku unesite iznos ,ako je veći/manji od iznosa računa, i pritisnite tipku <ČEK>
- za plaćanje kreditnom karticom unesite iznos, ako je veći/manji od iznosa računa, pa pritisnite tipku <KARTICA/VIRMAN>
- za plaćanje virmanom unesite iznos, ako je veći/manji od iznosa računa, pa pritisnite tipku <ALT> <KARTICA/VIRMAN>

- ako je suma manja od ukupnog iznosa računa, vrši se delimično plaćanje. Na displeju se najavlja natpis **DUG** i prikazuje se ostatak sume koja se mora doplatiti.

- ako je suma veća od ukupnog iznosa računa, kasa prikazuje na displeju natpis **POVRAT** i sumu koja se mora vratiti klijentu

Primjer plaćanja

TIPKE	-----	
	TOTAL:	120,00 Ukupna suma u računu
	UPLAĆENO	
30 <ČEK>	Ček:	30,00 Djelimično plaćanje sa čekom
40 <KARTICA/VIRMAN>	Kartica:	40,00 Djelimično plaćanje sa karticom
20 <ALT><KARTICA/VIRMAN>	Virman:	20,00 Djelimično plaćanje sa virmanom
	Gotovina:	50,00 Doplata u gotovini
50 <GOT./ENTER>	Ukupno:	140,00 Ukupno uplaćeno
	POVRAT:	20,00 Povrat kupcu (kusur)

7.11. SLUŽBENI UNOS/POVLAČENJE NOVACA

Prije početka novog računa, unesite iznos i pritisnite taster:

- <ALT> <CIJENA/SLU> za službeni unos novca (za vraćanje kusura najčešće)
- <ALT> <KOL/SLI> za povlačenje službenog unosa novca (službeni izlaz)
- ako vršite povlačenje službenog unosa novca, kasa vam to neće dozvoliti ako ne postoji dovoljna količina gotovine u kasi

120 <ALT> <CIJENA/SLU>

```
#####
      POČETAK
      NEFISKALNOG TEKSTA
      #####
      30.09.2010 08:10
      Službeni unos:      120,00
      #####
      ZAVRŠETAK
      NEFISKALNOG TEKSTA
      #####
```

60 <ALT> <KOL/SLI>

```
#####
      POČETAK
      NEFISKALNOG TEKSTA
      #####
      30.09.2010 08:10
      Službeni izlaz:     60,00
      #####
      ZAVRŠETAK
      NEFISKALNOG TEKSTA
      #####
```

8. GENERISANJE IZVJEŠĆA

Postoje 2 režima generisanja izvješća "X" i "Z". Režimi "X" i "Z" su potpuno jednaki izuzev sledećih razlika:

- Poslije tiskanja X izvješća (izvješća bez poništavanja) prometi po poreskim stopama, kasirima, odjeljenjima i iznosi poreza se ne brišu nego se stanja odgovarajućih registara povećavaju pri svakoj sledećoj prodaji
- Posle tiskanja Z izvješća (izvješća sa poništavanjem) prometi po poreskim stopama i iznosi poreza u operativnoj memoriji se prebacuju u fiskalnu memoriju i elektronski žurnal te prodaja počinje ponovo iz početka. Prometi po kasirima, odjeljenjima i artiklima se poslije tiskanja brišu i takođe počinju ponovo od nule..

8.1 X IZVJEŠĆA

U ovaj meni se ulazi ,iz moda Prodaje/Registracije, pritiskom na tipku <KAS> pa <GOT./ENTER>. Ako ste u nekom drugom modu prvo višekratnim pritiskanjem tipke <C> izađite iz tog moda a onda tipkama <KAS> ili <KOL/↑> pomjerate kroz menije naprijed a tipkom <CIJENA/↓> nazad do menija X, a zatim pritisnite tipku <GOT./ENTER>.

U ovom meniju možete da birate između sledećih vrsta izvještaja:

- ◆ Presjek stanja
- ◆ Periodično izvješće
- ◆ ODJ.-Izvješće; tj. izvješće po grupama/odjeljenjima
- ◆ ART.-Izvješće; tj. izvješće o prodaji po artiklima
- ◆ Zalihe-Izvješće; tj. stanje zaliha/lagera po artiklima za prodavane artikle
- ◆ KAS.-Dnevno izvješće; tj. dnevni presjek prodaje po kasirima
- ◆ KAS.-Periodično izvješće; tj. periodično izvješće o prodaji po kasirima
- ◆ LAD.-Dnevno izvješće; tj. trenutno stanje prometa za sve kasire
- ◆ LAD.-Periodično izvješće; tj. periodično izvješće za sve kasire
- ◆ PORUKE-Tiskanje

8.2 Z IZVJEŠĆA

U ovaj meni se ulazi ,iz moda Prodaje/Registracije, pritiskom na tipku <KAS> dva puta pa <GOT./ENTER>. Ako ste u nekom drugom modu prvo višekratnim pritiskanjem tipke <C> izađite iz tog moda a onda tipkama <KAS> ili <KOL/↑> pomjerate kroz menije naprijed a tipkom <CIJENA/↓> nazad do menija Z, a zatim pritisnite tipku <GOT./ENTER>.

U ovom meniju možete da birate između sledećih vrsta izvještaja:

- ◆ Z Dnevno izvješće
- ◆ ART.-Izvješće ; o prodaji po artiklima sa poništavanjem
- ◆ KAS-Periodično izvješće; o prodaji po kasirima sa poništavanjem
- ◆ LAD-Periodično izvješće;o prometu za sve kasire sa poništavanjem

Za pravljenje Periodičnog izvješća potrebno je ući u X mod i tipkama naprijed/nazad(↑/↓) se pozicirati na podmeni **Periodično izvješće** , te potvrditi ulazak u podmeni pritiskom na tipku <GOT./ENTER>. Pojavljuje se "putujuća" poruka **Unesi period(ddmmyyDDMMYY)**. Unesite period na sljedeći način, ako trebamo izvješće od 01.09.2010 00:00:00 do 30.09.2010 23:59:59 unesite 010910300910.

Kada ostane manje od 50 Dnevnih izvješća , kasa tiska svaki put nefiskalno izvješće o tome a takođe prikazuje vizualno upozorenje na displeju Preostalo DI:XX.

8.3. PRESJEK STANJA I DNEVNO IZVJEŠĆE

Na slici ispod dat je izgled Presjeka stanja i Dnevnog izvješća.

=====		=====
"Trgovina" d.o.o.	Naziv obveznika zakona	"Trgovina" d.o.o.
Prodavnica br. 2	Naziv prodajnog mjesta	Prodavnica br. 2
Ferhadijina 5	Adresa prodajnog mjesta	Ferhadijina 5
71000 Sarajevo		71000 Sarajevo
JIB:4400000000003	Poreski broj obveznika zakona	JIB:4400000000003
PIB: 4000000000003	PDV broj obveznika zakona	PIB: 4000000000003
IBFM:DG123450	ID broj fiskalne memorije	IBFM:DG123450
-----		-----
PRESJEK STANJA	Datum i vrijeme tiskanja presjeka stanja	DNEVNO IZVJEŠĆE
01.10.2010. 11:05		01.10.2010. 11:06
BF:124-150	Broj prvog i poslj. fisk. računa u izv. periodu	BF:124-150
RF:12-16	Broj prvog i poslj. rekl. računa u izv. periodu	RF:12-16
DI:10/1850	Broj dnevnog izvješća/ukupan broj dnevnih izv.	DI:10/1850
-----		-----
SERVISI:	Broj servisiranja u izvještajnom periodu/ ukupan broj servisiranja	SERVISI:
1/2	Datum i vrijeme početka servisiranja	1/2
31.09.2010. 15:10	Datum i vrijeme kraja servisiranja,tip servisiranja	31.09.2010. 15:10
31.09.2010. 16:30 T	Broj reseta u periodu/ukupan broj reseta	31.09.2010. 16:30 T
RESETI:		RESETI:
0/1		0/1
POREZNE STOPE:	Broj promjena poreznih stopa u periodu/ ukupan broj promjena poreznih stopa	POREZNE STOPE:
0/1		0/1
-----		-----
SEA:5/40	Broj storniranih/broj evidentiranih artikala	SEA:5/40
SRA:0/10	Broj storn.reklamiranih/broj reklamiranih artik.	SRA:0/10
SEP: 10,50	Vrijednost storniranog evidentir. prometa	SEP: 10,50
SRP: 0,00	Vrijednost storniranog reklamir. prometa	SRP: 0,00
-----		-----
EVID. PROMET:		EVID. PROMET:
TA: 0,00		TA: 0,00
TE: 234,00		TE: 234,00
TJ: 0,00	Vrijednost ostvarenog evidentiranog prometa po poreznim stopama	TJ: 0,00
TK: 0,00		TK: 0,00
TM: 0,00		TM: 0,00
TU: 234,00		TU: 234,00
ZA: 0,00		ZA: 0,00
ZE: 34,00	Vrijednost ostvarenog evidentiranog poreza po poreznim stopama	ZE: 34,00
ZJ: 0,00		ZJ: 0,00
ZK: 0,00		ZK: 0,00
ZM: 0,00		ZM: 0,00
ZU: 34,00		ZU: 34,00
-----		-----
REKL. PROMET:		REKL. PROMET:
AT: 0,00		AT: 0,00
ET: 117,00	Vrijednost ostvarenog reklamiranog prometa po poreznim stopama	ET: 117,00
JT: 0,00		JT: 0,00
KT: 0,00		KT: 0,00
MT: 0,00		MT: 0,00
UT: 117,00		UT: 117,00
REKL. POREZ:		REKL. POREZ:
AZ: 0,00		AZ: 0,00
EZ: 17,00	Vrijednost ostvarenog reklamiranog poreza po poreznim stopama	EZ: 17,00
JZ: 0,00		JZ: 0,00
KZ: 0,00		KZ: 0,00
MZ: 0,00		MZ: 0,00
UZ: 17,00		UZ: 17,00
-----		-----
STANJE U KASI:	Vrijednosti prometa u periodu po vrstama plaćanja plus službeni unos/povrat novca	3591542045C6595385A89654
GOTOVINA: 17,00		287CF543
ČEKOVI: 50,00		
KARTICE: 20,00		
VIRMAN: 30,00		
-----		=====
3661542045C6595385A89654	Digitalni potpis po MD5 algoritmu i	
287AF543		
	fiskalni logo	
=====		

8.4 PERIODIČNO IZVJEŠĆE IZ FISKALNE MEMORIJE

Na slici ispod dat je primjer Periodičnog izvješća.

Naziv obveznika zakona Naziv prodajnog mjesta Adresa prodajnog mjesta	===== "Trgovina" d.o.o. Prodavnica br. 2 Ferhadijina 5 71000 Sarajevo
Poreski broj obveznika zakona PDV broj obveznika zakona	JIB:4400000000003 PIB: 400000000003
ID broj fiskalne memorije	IBFM:DG123450
Vremenska odrednica početka izvještajnog perioda Vremenska odrednica kraja izvještajnog perioda	----- PERIODIČNO IZVJEŠĆE od 01.09.2010. 00:00 do 30.09.2010. 23:59
Broj prvog i posljednjeg fiskalnog računa u izvještajnom periodu Broj prvog i posljednjeg rekl. fiskalnog računa u izvj. periodu Redni broj posljednjeg dnevnog izvješća u izvj. periodu	BF:1 - 124 RF:1 -20 DI:1 - 30
Datum tiskanja izvješća	15.10.2010. 12:21
Broj servisiranja u izv. periodu/ ukupan broj servisiranja Datum i vrijeme početka servisiranja Datum i vrijeme kraja servisiranja,tip servisiranja	----- SERVISI: 1/1 01.09.2010. 15:10 31.09.2010. 16:30 T
Broj reseta u izvještajnom periodu/ukupan broj reseta Datum, vrijeme i tip reseta	RESETI: 1/1 15.09.2010. 13:45 C
Broj promjena poreznih stopa u periodu kroz ukupan broj promjena poreznih stopa Datum i vrijeme promjene poreznih stopa Nove vrijednosti poreznih stopa (**,** - stopa zabranjena)	POREZNE STOPE: 1/1 01.09.2010. 09:00 VA: **, **% VE: 17,00% VJ: **, **% VK: **, **% VM: **, **%
Broj storniranih/broj evidentiranih artikala u izvj. periodu Broj storniranih reklam./broj reklamiranih artik. u izv. periodu	SEA:30/542 SRA:5/50
Vrijednost storniranog evidentir. prometa u izvještajnom periodu Vrijednost storniranog reklamir. prometa u izvještajnom periodu	SEP: 110,50 SRP: 8,20
Vrijednost ostvarenog evidentiranog prometa po poreznim stopama u izvještajnom periodu	----- EVID. PROMET: TA: 0,00 TE: 15214,00 TJ: 0,00 TK: 0,00 TM: 0,00 TU: 15214,00
Vrijednost ostvarenog evidentiranog poreza po poreznim stopama u izvještajnom periodu	EVID. POREZ: ZA: 0,00 ZE: 2210,60 ZJ: 0,00 ZK: 0,00 ZM: 0,00 ZU: 2210,60
Vrijednost ostvarenog reklamiranog prometa po poreznim stopama u izvještajnom periodu	----- REKL. PROMET: AT: 0,00 ET: 617,00 JT: 0,00 KT: 0,00 MT: 0,00 UT: 617,00
Vrijednost ostvarenog reklamiranog poreza po poreznim stopama u izvještajnom periodu	REKL. POREZ: AZ: 0,00 EZ: 89,70 JZ: 0,00 KZ: 0,00 MZ: 0,00 UZ: 89,70
Digitalni potpis po MD5 algoritmu i	----- 35C1542045365A5385A89654 F87CFA43
fiskalni logo	
	=====

8.5 X IZVJEŠĆE PO ODJELJENJIMA

X Izvješće po odjeljenjima daje promet i prodane/reklamirane količine robe po odjeljenjima/grupama roba. Stanje se nulira poslije pravljenja Dnevnog izvješća. Starta se iz X menija, podmeni **ODJ. – Izvješće.**

Blok oznake početka nefiskalnog teksta	##### POČETAK NEFISKALNOG TEKSTA #####
Datum i vrijeme tiskanja nefiskalnog izvješća	25.09.2010. 08:10 ***** X IZVJEŠĆE ZA ODJELJENJE *****
Naziv artikla/odjelj. za brzu prodaju, količina	PIVO/Nektar 3
Iznos prometa preko odjeljenja	12,23
Reklamirana količina u gornjem odjeljenju	REKL. 0,000
Reklamirani iznos u gornjem odjeljenju	0,00
Naziv artikla/odjelj. za brzu prodaju, količina	VOĆE/Jabuka 10,620
Iznos prometa preko odjeljenja	15,93
Reklamirana količina u gornjem odjeljenju	REKL. 1,500
Reklamirani iznos u gornjem odjeljenju	2,25
Ukupna prodana količina u svim odjeljenjima	ODJ. UKUPNO 13,620
Ukupan promet u svim odjeljenjima	28,16
Ukupna reklamirana količina u svim odjeljenjima	ODJ. REKL. UK. 1,500
Ukupan reklamiran promet u svim odjeljenjima	2,25 ***** #####
Blok oznake kraja nefiskalnog teksta	ZAVRŠETAK NEFISKALNOG TEKSTA #####

8.6 X/Z IZVJEŠĆE PO ARTIKLIMA

X Izvješće po artiklima daje promet i prodane količine po artiklima od posljednjeg napravljenog Z izvješća po artiklima. Z izvješće je oblikom identično X izvješću, samo se poslije tog izvješća vrši nuliranje brojača. Startajte ga iz X/Z menija, **ART. – Izvješće** podmeni.

Blok oznake početka nefiskalnog teksta	##### POČETAK NEFISKALNOG TEKSTA #####
Datum i vrijeme tiskanja nefiskalnog izvješća	25.09.2010. 08:11 ***** X IZVJEŠĆE PO ARTIKLIMA *****
Datum i vrijeme generisanja prethodnog izvještaja	PRETHODNO ZATVARANJE: 24.09.2010
Bar kod/šifra artikla prodana količina	000000000001 55
Naziv artikla promet	Nektar 0,33/kom 550,55 REKL.
Broj rekl. komada iznos rekl. prometa	2,000 20,02
Bar kod/šifra artikla prodana količina	3872356870059 1
Naziv artikla promet	Coca Cola 1,5 lit 2,21 ***** #####
Blok oznake kraja nefiskalnog teksta	ZAVRŠETAK NEFISKALNOG TEKSTA #####

8.7 IZVJEŠĆE O ZALIHAMA

Izvješće o zalihama daje stanje zaliha/lagera za bazu artikala za sve prodane artikle. Starta se iz *X* menija, podmeni *Zalihe - Izvješće*

Blok oznake početka nefiskalnog teksta		##### POČETAK NEFISKALNOG TEKSTA #####
Datum i vrijeme tiskanja nefiskalnog izvješća		25.09.2010. 08:12 ***** IZVJEŠĆE O ZALIHAMA *****
Naziv artikla	stanje zaliha	Nektar 0,33/kom 120
Bar kod/šifra artikla		0000000000001
Naziv artikla	stanje zaliha	Coca Cola 1,5 lit 56
Bar kod/šifra artikla		3872356870059
Naziv artikla	stanje zaliha	Jabuke Delišes/kg 45,250
Bar kod/šifra artikla		0000000000002 ***** #####
Blok oznake kraja nefiskalnog teksta		ZAVRŠETAK NEFISKALNOG TEKSTA #####

8.8 X DNEVNO IZVJEŠĆE PO KASIRIMA

X Dnevno izvješće po kasirima daje promet po kasirima od posljednjeg Dnevnog izvješća. Nulira se sa svakim Dnevnim izvješćem a stanje brojača se dodaje stanjima brojača za Periodično izvješće po kasirima. Starta se iz *X* menija, podmeni *KAS.-Dnevno izvješće*.

Blok oznake početka nefiskalnog teksta		##### POČETAK NEFISKALNOG TEKSTA #####
Datum i vrijeme tiskanja nefiskalnog izvješća		25.09.2010. 08:13 ***** X DNEV. IZV. PO KASIRIMA *****
Ime kasira	promet	KASIR:A 200,50
Ime kasira	promet	KASIR:B 120,00
Ime kasira	promet	KASIR:C 180,60
Ime kasira	promet	KASIR:D 50,50 ***** #####
Blok oznake kraja nefiskalnog teksta		ZAVRŠETAK NEFISKALNOG TEKSTA #####

8.9 X/Z PERIODIČNO IZVJEŠĆE PO KASIRIMA

X Periodično izvješće po kasirima daje promet po kasirima od posljednjeg napravljenog Z periodičnog izvješća po kasirima a zatim nulira brojače. Z izvješće je oblikom identično X izvješću, samo se poslije tog izvješća vrši nuliranje brojača. Starta se iz X/Z menija, podmeni **KAS.-Periodično izvješće.**

Blok oznake početka nefiskalnog teksta		#####	POČETAK	
			NEFISKALNOG TEKSTA	
Datum i vrijeme štampanja nefiskalnog izvješća		#####	25.09.2010. 08:13	
			*****	
			X PER. IZV. PO KASIRIMA	
			*****	
Datum i vrijeme pravljjenja prethodnog Z izvještaja			PRETHODNO ZATVARANJE:	24.09.2010
Ime kasira	promet	KASIR:A		200,50
Ime kasira	promet	KASIR:B		120,00
Ime kasira	promet	KASIR:C		180,60
Ime kasira	promet	KASIR:D		50,50
				*****
Blok oznake kraja nefiskalnog teksta		#####	ZAVRŠETAK	
			NEFISKALNOG TEKSTA	
			#####	

8.10 X DNEVNO IZVJEŠĆE ZA LADICU

X Dnevno izvješće za ladicu daje stanje "ladice za novac" po raznim tipovima plaćanja kao i iznose za službeni unos i službeno povlačenje/izlaz novca. Nulira se tiskanjem Dnevnog izvješća a stanje brojača se dodaje stanjima brojača za Periodično izvješće za ladicu. Starta se iz menija X , podmeni **LAD.-Dnevno izvješće.**

Blok oznake početka nefiskalnog teksta		#####	POČETAK	
			NEFISKALNOG TEKSTA	
Datum i vrijeme štampanja nefiskalnog izvješća		#####	25.09.2010. 08:12	
			*****	
			X DNEV. IZVJ. ZA LADICU	
			*****	
Ukupana iznos prometa, sva sredstva plaćanja		UKUPAN IZNOS		650,00
Ukupna količina novca za službeni unos		SLUŽBENI UNOS		50,00
Ukupna povučena količina novca/službeni izlaz		SLUŽBENI IZLAZ		20,00
Iznos prometa unesen putem kreditnih kartica		KARTICE:		100,00
Iznos prometa unesen putem čekova		ČEKOVI:		50,00
Iznos prometa unesen putem virmana		VIRMAN:		200,00
Iznos gotovine u kasi(sa sl. unosom/izlazom)		GOTOVINA		330,00
				*****
Blok oznake kraja nefiskalnog teksta		#####	ZAVRŠETAK	
			NEFISKALNOG TEKSTA	
			#####	

8.11 X/Z PERIODIČNO IZVJEŠĆE ZA LADICU

X Periodično izvješće za ladicu daje stanje "ladice za novac" po raznim tipovima plaćanja kao i iznosi za službeni unos i službeno povlačenje/izlaz novca od posljednjeg tiskanog Z izvješća za ladicu. Z izvješće je oblikom identično X izvješću, samo se poslije tog izvješća vrši nuliranje brojača. Starta se iz X/Z menija , podmeni **LAD.-Periodično izvješće**.

Blok oznake početka nefiskalnog teksta

Datum i vrijeme štampanja nefiskalnog izvješća

Datum i vrijeme pravljenja prethodnog Z izvještaja

Ukupana iznos prometa, sva sredstva plaćanja
 Ukupna količina novca za službeni unos
 Ukupna povučena količina novca/službeni izlaz
 Iznos prometa unesen putem kreditnih kartica
 Iznos prometa unesen putem čekova
 Iznos prometa unesen putem virmana
 Iznos gotovine u kasi (sa sl. unosom/izlazom)

Blok oznake kraja nefiskalnog teksta

```
#####
          POČETAK
          NEFISKALNOG TEKSTA
#####
25.09.2010. 08:12
*****
          X PER. IZV. ZA LADICU
*****
PRETHODNO ZATVARANJE:
                               24.09.2010

PRODAJA ZA PERIOD
                               650,00
SLUŽBENI UNOS                   50,00
SLUŽBENI IZLAZ                   20,00
KARTICE:                          100,00
ČEKOVI:                           50,00
VIRMAN:                            220,00
GOTOVINA                          330,00
*****
#####
          ZAVRŠETAK
          NEFISKALNOG TEKSTA
#####
```

Napomena: Svi nefiskalni izvještaji su finansijski usaglašeni sa fiskalnim. Nefiskalni dokumenti nemaju fiskalni grafički logo kao ni zaglavlje sa podacima o vlasniku a umjesto toga imaju dio koji označava početak i završetak bloka nefiskalnog teksta. Nefiskalni dokumenti ne sadrže više od 5 znakova jednakosti ("=") ili oduzimanja (" - ") u jednom redu.

8.12 TESTNI REŽIM IZDAVANJA RAČUNA

Prije fiskalizacije moguće je izdavati testne račune i reklamirane testne fiskalne račune, kao i testno dnevno izvješće u svrhu obuke korisnika. Računi i izvještaji se ne broje. Način rada je identičan kao pri izdavanju fiskalnih računa, samo se kod testnih reklamiranih računa ne unosi broj računa koji se reklamira prije pritiska na tipke <ALT> <KOPIJA/REKLAM>.

Izgled jednog testnog računa i testnog dnevnog izvještaja dat je na slikama ispod.

```
#####
TESTNI REŽIM
#####
-----
TESTNI RAČUN
BF:XXXXXX
DD.MM.GGGG. hh:mm
-----
ALU profil/kg
4.250x                20,00
                    85,00 A
- 10%                 76,50
Plastični čep/kom
1.000x                2,21
                    2,21 E
-----
VA: 5,00%
VE: 17,00%
OSN. A:                72,86
OSN. E:                1,89
PDV A:                 3,64
PDV E:                 0,32
PDV:                  3,96

TOTAL:                 78,71
UPLAĆENO:
Gotovina:             100,00
Ukupno:               100,00
POVRAT:               21,29
-----
KUPAC:
IBK:XXXXXXXXXXXXXX
"Damir D.O.O."
Nova ulica 123
71000 Sarajevo
-----
#####
TESTNI REŽIM
#####
=====
#2 Damir K.
Hvala na posjeti!
-----
```

Napomena: U testnom režimu- prije fiskalizacije - se ne mogu izdavati fiskalni dokumenti, niti se poslije završene fiskalizacije mogu izdavati testni dokumenti.

```
#####
TESTNI REŽIM
#####
-----
TESTNO
DNEVNO IZVJEŠĆE
DD.MM.GGGG. hh:mm
-----
BF:XXXXXX-XXXXXX
RF:XXXXXX-XXXXXX
DI:XXXXXX/XXXXXX
-----
SERVISI:
0/0

RESETI:
0/0

POREZNE STOPE:
0/0
-----
SEA:5/40
SRA:0/10

SEP:                  10,50
SRP:                  0,00
-----
EVID. PROMET:
TA:                   0,00
TE:                   234,00
TJ:                   0,00
TK:                   0,00
TM:                   0,00
TU:                   234,00

EVID. POREZ:
ZA:                   0,00
ZE:                   34,00
ZJ:                   0,00
ZK:                   0,00
ZM:                   0,00
ZU:                   34,00
-----
REKL. PROMET:
AT:                   0,00
ET:                   117,00
JT:                   0,00
KT:                   0,00
MT:                   0,00
UT:                   117,00

REKL. POREZ:
AZ:                   0,00
EZ:                   17,00
JZ:                   0,00
KZ:                   0,00
MZ:                   0,00
UZ:                   17,00
-----
#####
TESTNI REŽIM
#####
=====
```

8.13. TISKANJE KOPIJA RAČUNA

Da bi ste tiskali kopiju već izdatog računa pritisnite tipku <KOPIJA/REKLAM>. Na ekranu displeja pojavljuje se "putujuća" poruka **Fiskalni račun**. Pritisnite tipku <GOT./ENTER> za ulazak u meni. Pojavljuje se druga "putujuća" poruka **BF broj(NNNNNN)**. Unesite broj fiskalnog računa **BF** čiju kopiju pravite. Za račun broj **6** unesite **000006**. Biće odštampana kopija fiskalnog računa, koja je vrlo slična originalu osim naziva i dodatnog digitalnog potpisa.

Ako želite napraviti kopiju Reklamiranog fiskalnog računa, nakon poruke **Fiskalni račun** pritisnite tipku <CIJENA/↓>. Pojavljuje se nova "putujuća" poruka **Reklamirani račun**. Potvrdite ulazak. Sada se pojavljuje poruka **RF broj(NNNNNN)**. Unesite broj Reklamiranog fiskalnog računa na način kako je to činjeno za Fiskalni račun.

8.14. TISKANJE KOPIJA IZVJEŠĆA

Ako želite napraviti kopiju Dnevnog izvješća pritisnite tipku <KOPIJA/REKLAM>, a nakon poruke **Fiskalni račun** pritisnite dva puta tipku <CIJENA/↓>. Pojavljuje se nova "putujuća" poruka **Dnevno izvješće**. Potvrdite ulazak. Pojavljuje se druga "putujuća" poruka **DI broj(NNNN)**. Unesite broj Dnevnog izvješća **DI** čiju kopiju pravite. Za izvješće broj **4** (DI:4/1850) unesite **0004**. Biće odštampana kopija Dnevnog izvješća, koja je vrlo slična originalu osim naziva i dodatnog digitalnog potpisa.

Ako želite napraviti kopiju Presjeka stanja/Periodičnog izvješća, nakon poruke **Fiskalni račun** pritisnite tipku <CIJENA/↓> 2/3 puta. Pojavljuje se nova "putujuća" poruka **Datum/Vrijeme(DDMMYYhhmm)**. Unesite datum pravljenja Presjeka stanja/Periodičnog izvješća npr. ako je izvješće tiskano **23.09.2010. 14:45** unesite **2309101445** i potvrdite sa tipkom <GOT./ENTER>.

9. PODEŠAVANJE DATUMA I VREMENA

Podešavanje sata može da vrši samo ovlašćeni serviser. Kasa može sačuvati vrijeme duže od 5 godina čak i u slučaju da cijelo vrijeme nije uključena. Ako vam datum ili vrijeme nisu korektni, obratite se ovlašćenom servisu. ***Prelazak na ljetno/zimsko računanje vremena vrši se automatski tako da korisnik ne mora o tome voditi računa. Nakon prelaska na zimsko računanje vremena, kasa će ostati blokirana 1 sat da bi se predupredilo tiskanje fiskalnih dokumenata u istom periodu (period 02:00-03:00 se ponavlja 2 puta).***

Koji je datum i vrijeme možete vidjeti ako u modu **Prodaje/Registracije** (račun ne smije biti otvoren) pritisnete tipku <KOL>. Nakon tri kratka BIP signala, na displeju će biti prikazano vrijeme i datum u formatu

HH:NN DD MM YY a ako je u zimskom računanju vremena HH:NN Z DD MM YY

Ne morate pritisnuti tipku <C> prije prodaje da bi ste "očistili ekran" displeja, ECR ostaje u modu **Prodaje** i izdavanje računa se vrši na već prikazani način.

10. RAD SA GPRS MODEMOM

Kasa ima ugrađeni GPRS modem SIM900 sa jednim bežičnim GSM portom. Očitavanje i slanje podataka na server Porezne uprave (PU) vrši se automatski. Dvanaest (12) sati prije vremena određenog za slanje na displeju kase, u doba kada je neaktivna, pojavljuje se poruka **PVhmm** (preostalo vrijeme) koja indicira koliko je vremena preostalo do očitavanja kase i slanja podataka na server PU (npr. PV0503 što znači da je preostalo još 5 sati i 3 minuta do očitavanja i slanja podataka na server PU). Istovremeno, svakih 15 minuta, javlja se tonska indikacija da teče 12 satni period upozorenja.

Po isteku toga vremena, ako nema otvorenog fiskalnog računa, terminal će krenuti u očitavanje podataka iz fiskalne memorije. Na displeju se pojavljuje poruka **Čitanje FM...** Nakon očitavanja GPRS modul prelazi u slanje podataka a na displeju stoji poruka **Slanje podataka...** Od početka očitavanja do završetka slanja podataka kasa je blokirana za dalji rad. Ako prenos nije uspio, kasa će se odblokirati za dalji rad, a nakon isteka 2 minuta-u trenutku kada nema izdavanja računa-ponovo pokušati da pošalje podatke. Kasa će pokušati četiri puta da pošalje podatke na server Porezne uprave, a ako ne uspije pokušaće naredni dan u isto vrijeme. Na displeju će stajati poruka **Slanje nije uspjelo...**

Dvanaest sati prije narednog slanja, u trenutku kada je kasa neaktivna, obe poruke će se naizmjenično smjenjivati, **PVhmm** i **Slanje nije uspjelo**.

Ako je slanje uspjelo biće tiskana nefiskalna potvrda o uspješno izvršenom slanju, zajedno sa tiskanjem Periodičnog izvješća za period obuhvaćen slanjem.

11. ODRŽAVANJE I ČIŠĆENJE

Da bi kasa radila dugo i ispravno potrebno je držati se sljedećih propisa:

- ◆ da se čuva od udara, jakih potresa i mehaničkih kvarova;
- ◆ mjesto smještaja kase ne smije biti pod direktnim dejstvom izvora toplote;
- ◆ vazduh u prostoriji u kojoj će raditi kasa ne smije imati veliku količinu prašine i relativna vlažnost u njoj ne smije da bude veća od 80%;
- ◆ napon napajanja mora da iznosi 220(- 20% + 15%) V frekvencija 50+- 1 Hz.
- ◆ površine štapača i tastature moraju se redovno čistiti od prašine, djelića papira i dr. sa usisivačem ili mekom četkom;
- ◆ kasu smije otvarati, u svrhu popravke, samo ovlašćeni serviser
- ◆ remont, održavanje i čišćenje se obavljaju obavezno uz isključenu kasu;
- ◆ ako je kasa u kvaru, rad sa njom se prekida sve dok se kvar ne otkloni;

PRILOG 1 PORUKE O GREŠKAMA

Greška broj	Opis greške
1	Nedozvoljena operacija
2	Kasir nije prijavljen ili pogrešna lozinka
3	Greška unosa cifre
4	Šifra kasira nekorektna
5	Nekorektna količina
6	Zabranjena popravka
7	Zabranjen rabat
8	Zabranjen +%
9	Zabranjen -%
10	Zabranjeno storniranje
11	Tipka-CIJENA nekorektno upotrebljena
12	Tipka-FC nekorektno upotrebljena
13	Greška FTP komunikacije
14	Tipka-GOT nekorektno upotrebljena
15	Tipka-KARTICA nekorektno upotrebljena
16	Tipka-ČEK nekorektno upotrebljena
17	Molim, tiskajte DI
18	Pogrešna lozinka
19	Greška postavke vremena
20	Greška unosa bar koda
21	Greška postavke datuma
22	Greška upisa u FLASH
23	Zabranjeno tisakanje Dnevnog izvješća
24	80 artikala po računu max
25	Nije izvršen RESET
26	Bar kod nije učitani
27	NAND FLASH ne postoji ili je u kvaru
28	NAND FLASH je pun
29	Pogrešna lozinka
30	Tiskajte Dnevno izvješće odmah
31	Memorija za artikle će biti puna
32	Greška pri unosu podatka
33	Kasir ne postoji
34	Memorija za kasire puna
35	Nekorektna težina
36	Kasa je u režimu prodaje
37	Prevelik iznos gotovine u kasi
38	Pogrešna servisrska lozinka
39	Nema dovoljno gotovine u kasi
40	Prekoračen službeni unos
41	Prekoračen službeni iznos
42	Artikl nije nađen
43	Prodajna cijena neispravna
44	Pogrešna cijena

45	Prekoračenje-Izvješće po artiklima!
46	ID proizv. mora imati 2 slova
47	IBFM je već upisan
48	Fiskalni broj neispravan
49	Šifra porezne stope već postavljena
50	Molim tiskajte izvješće po artiklima
51	Šifra porezne stope pogrešna
52	Greška upisa u fiskalnu memoriju
53	Neispravna vrijednost poreza
54	Odjeljenje nije nađeno
55	Memorija za porezne stope je puna
56	Greška u IBFM broju
57	FM je puna
58	Greška upisa u fiskalnu memoriju (u DI)
59	Greška tiskanja ili slanja fiskalnog izvješća
60	Artikl se ne može stornirati
61	FM-SAMO ČITANJE
62	Printer bez papira
63	Printer 1 bez papira
64	Printer 2 bez papira
65	JIB/PIB nisu programirani
66	PLOMP komanda neispravna
67	Greška plaćanja karticom
68	Nedozvoljena komanda poslije reseta
69	
70	
71	Izmjena elektronskog žurnala
72	Pogrešna komanda u režimu Povrata podataka
73	IBFM nije programiran
74	Kasa ne može učitati program
75	Porezna stopa nije programirana
76	FM je zamijenjena
77	Kasa nije fiskalizovana
78	Zaglavlje nije ispravno postavljeno
79	Nema FM ili Greška adrese/sabirnice
80	Greška čeksuma memorije, molim napravite RESET
81	Greška očitavanja FM podataka
82	Greška upisa u NAND FLASH
83	Podaci u NAND FLASH-u neispravni
84	Artikli/Zalihe se obrađuju
85	Prazna baterija ili kratak spoj u RAM-u
86	Ne može biti nula
87	Greška komunikacije sa UPS
88	
89	Neispravni podaci u FM
90	Max 60 računa za memorisanje
91	Račun ne postoji

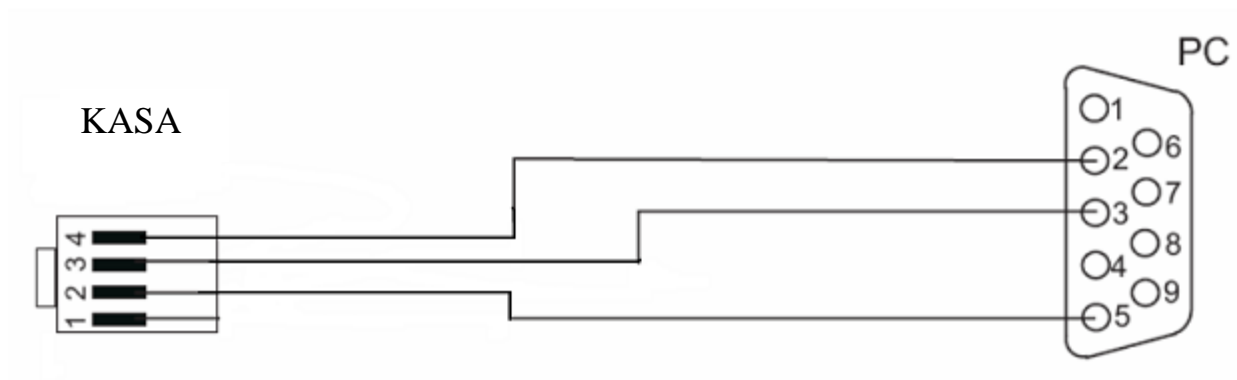
92	Greška unosa Promotera
93	Greška u datumu ili vremenu
94	Prelazak na zimsko vrijeme
95	Memorija za servise je puna
96	
97	
98	GPRS modul se ne može konektovati
99	SIM kartica nedostupna. Molim provjerite.
100	Loš kvalitet GSM signala
101	GSM mreža nije pronađena
102	Neuspjela konekcije na GPRS mrežu
103	APN je neispravan
104	GPRS pristup nije uspio. Provjerite korisnika i lozinku
105	GPRS konekcija neuspjela
106	FTP konekcija neuspjela
107	Pogrešno FTP korisničko ime
108	Pogrešna FTP lozinka
109	Pogrešna putanja za FTP slanje
110	Pogrešan tip pod. za FTP slanje
111	Mod FTP slanja nije podržan
112	Greška uspostavljanja FTP konekcije
113	Zabranjena datoteka za FTP slanje
114	Prekid u slanju FTP podataka
115	Pogrešna putanja za FTP prijem
116	Pogrešan tip pod. za FTP prijem
117	FTP tip prijema nije podržan
118	Greška uspostavljanja prijema FTP-a
119	Zabranjena datoteka za prijem
120	Prekid u prijemu FTP podataka
121	
122	
123	
124	
125	
126	
127	
128	
129	
130	
131	Fiskalni uređaj nije fiskalizovan
132	EŽ je pun. Zaključite ga!
133	Veliki NAND Flash neispravan
134	EŽ nije odobren. Odobriti
135	EŽ,kraj odobrenja. Zamijeniti
136	
137	EŽ ne može naći zapis
138	Stari EŽ može biti samo očitavan

139	EŽ nije postavljen/ispravan
140	EŽ skoro pun
141	EŽ je oštećen. Zaključiti
142	
143	Datum pogrešan
144	Podesite datum i vrijeme
145	EŽ ID pogrešan, promijenite EŽ
146	EŽ nekorektan ,stavite ispravan
147	EŽ od druge kase!. Zamijenite EŽ
148	EŽ nije zaključen!Zaključite ga
149	
150	
151	Greška unosa broja
152	
153	Tiskajte DI prije zaključenja EŽ
154	Prazan EŽ modul,bez zapisa
155	Pogrešna verzija EŽ čitača
156	EŽ nije obrisan
157	EŽ nije očitano
158	Tiskanje samo Dnev. i Period. izvješća!
159	Manje od 1000 linija u EŽ

Napomena: *Da biste vidjeli značenje brojne poruke prikazane na ekranu displeja samo stisnite tipku <GOT./ENTER. Poruka će "putovati" sa desna u lijevo - pošto ne može cijela da stane na prvih 6 alfanumeričkih karaktera. Sa pritiskom na tu tipku prestaje i zvučno upozorenje. Poruka i zvučno upozorenje se prekidaju pritiskom na tipku <C>.*

PRILOG 2 : IZGLED KABLA ZA POVEZIVANJE PC RAČUNARA I KASE

PRILOG 3: RASPORED SIGNALA ZA LADICU NA KONEKTORU DRAWER

PIN	SIGNAL
1	+ 24 V
3	komanda ladice